

PILAR 3

2021

Sparebanken Øst

**RISIKO- OG
KAPITALSTYRING**
Mars 2022

1.	INNLEDNING	3
2.	ØKONOMISKE UTVIKLINGSTREKK.....	3
3.	KAPITALKRAV OG KAPITALSTYRING.....	4
4.	KREDITTRATING SPAREBANKEN ØST	15
5.	KONSERNSTRUKTUR OG FORRETNINGSMODELL	17
6.	HELHETLIG RISIKOSTYRING	21
7.	KREDITTRISIKO.....	31
8.	MARKEDSRISIKO.....	39
9.	LIKVIDITETSRISIKO	43
10.	OPERASJONELL RISIKO	47
11.	BÆREKRAFTSRISIKO	51
12.	STYRING OG KONTROLL AV ANDRE RISIKOER	53
13.	GODTGJØRELSE.....	54
14.	LISTE OVER FIGURER	57
15.	LISTE OVER TABELLER	57
16.	HOVEDTYPER AV ANSVARLIG KAPITAL	58
17.	VEDLEGG	58

1. Innledning

Denne rapporten inneholder informasjon om risikostyring og kapitaldekning i tråd med gjeldende bestemmelser i Finansforetaksloven og CRR/CRD IV-forskriften. Paragraf 14-5 i Finansforetaksloven bestemmer at finansinstitusjoner, kredittforetak, finansieringsforetak og holdingselskaper for slike foretak skal offentliggjøre informasjon om virksomheten, risikoen knyttet til foretaket og ansvarlig kapital. I tillegg beskrives bankens styring av likviditet, samt retningslinjer for godtgjørelse.

Metodene som anvendes for beregning av kapitalkrav for kredittrisiko, markedsrisiko og operasjonell risiko er beskrevet, sammen med informasjon om konsernets styringssystemer, måling og rapportering av risiko. Utfyllende informasjon om løpende finansiell stilling og utvikling gis i konsernets års- og kvartalsrapporter. Alle tall i tabeller og figurer er oppgitt samlet for konsernet og i millioner kroner, og viser status per 31. desember 2021 hvis ikke annet er angitt. Rapporten oppdateres minst årlig. Til rapporten hører vedlegg i form av en rekke tabeller, hvorav mange oppdateres kvartalsvis eller halvårlig. Informasjon om ansvarlig kapital er en av de kvartalsvis oppdaterte tabeller.

2. Økonomiske utviklingstrekk

God fart i økonomien

Norsk økonomi har i 2021 hatt god vekst selv om samfunnet i flere perioder gjennom året har vært preget av nye smittebølger og smittevernstiltak. Aktiviteten i økonomien passerte allerede i juli nivået fra før pandemien inntraff i mars 2020, arbeidsledigheten har falt mye og prisveksten har tiltatt. Norges Bank hevet derfor styringsrenten to ganger i løpet av andre halvår, og vi må trolig forberede oss på ytterligere fire rentehevinger i 2022.

Internasjonal økonomi

Veksten i verdensøkonomien var god i 2021, godt hjulpet av sentralbankenes store tilførsel av likviditet til markedet og ulike nasjonale tiltakspakker for å redusere skadevirkningene av pandemien gjennom å opprettholde kjøpekraften i befolkningen. Husholdningenes forbruk har de siste to årene blitt dreid mot varer og bolig, mens forbruket av tjenester har falt. Endringene i forbruksmønsteret har sammen med smittevernstiltakene medvirket til flaksehals i globale verdikjeder og stigende priser.

I løpet av året har den tiltakende inflasjonen i USA og Europa fått stadig mer oppmerksomhet. I USA var inflasjonen 7,0 prosent ved utgangen av 2021, og den amerikanske sentralbanken har gått bort fra å forklare inflasjonen som midlertidig og gjør nå grep for å heve renten tidlig i 2022. Markedet priser inn renteøkninger også fra den europeiske sentralbanken i 2022 på grunn av økende inflasjon for første gang på lang tid.

Vekst i norsk økonomi

Aktivitetsnivået i norsk økonomi økte sterkt i 2021. Arbeidsledigheten falt raskt fra april i takt med at smittevernstiltakene gradvis ble opphevet, og et økende antallet bedrifter meldte om mangel på arbeidskraft. En ny smittebølge som følge av Omikron-varianten av viruset førte til gjeninnføring av omfattende smittevernstiltak på slutten av året, men det er lite som nå tilsier at det vil prege veksten i økonomien betydelig i 2022. Smittevernstiltakene ble i stor grad opphevet i Norge i februar 2022, og en tilsvarende utviklingen finner også sted hos våre viktigste handelspartnere.

Norges Bank og Regjeringen har gjennom en kombinasjon av ekspansiv pengepolitikk og omfattede tiltakspakker støttet opp om norsk økonomi gjennom pandemien. Norges Bank kuttet styringsrenten til null prosent i mai 2020, og holdt renten på et rekordlavt nivå helt frem til september 2021. Norges Bank hevet da styringsrenten til 0,25 prosent og forklarte behovet for økningen med at aktivitetsnivået i norsk økonomi var høyt. Før rentemøtet i desember var det usikkerhet om nye smittevernstiltak ville utsette den forventede renteøkningen. Norges Bank la størst vekt på den underliggende veksten i

økonomien og økte renten til 0,50 prosent. Husholdningene i Norge har spart mer enn normalt de siste to årene. Det har gått lite penger til feriereiser og aktiviteter utenfor hjemmet. Det er forventet at sparingen vil avta de neste årene, og at økt forbruk av tjenester vil gi en relativt kraftig vekstimpuls til norsk økonomi i 2022.

Inflasjonen i Norge har steget gjennom året. Økningen i elektrisitetsprisene på 71 prosent sammenlignet med 2020 har bidratt mye til at inflasjonen (KPI) i desember var på 5,3 prosent. Fremover vil inflasjonsimpulsen fra energiprisene avta, mens økte kostnader for bedriftene, forventninger om høyere lønnsvekst og stor etterspørsel fra husholdningene kan føre til at kjerneinflasjonen i Norge kommer over inflasjonsmålet på to prosent i 2022. Sparebanken Øst har en stor andel boliglån og utviklingen i boligmarkedet er viktig for banken. Norske boliglånskunder er etter vår mening godt rustet til å håndtere kommende renteøkninger.

Boligprisene i Norge økte med i overkant av fem prosent i 2021. Det var høy prisvekst i starten av året, men avtakende fra sommeren. Prisveksten har vært høyere i bankens lokalmarked enn i landet som helhet. Det har vært stor aktivitet i boligmarkedet, og antallet solgte boliger i Norge passerte for første gang 100 000 enheter i 2021. Med et stramt arbeidsmarked, tiltakende inflasjon i Norge og internasjonalt og høye inntekter fra olje- og gassnæringen er det mye som tilsier at Norges Bank vil fortsette å heve styringsrenten i 2022. Markedet priser inn fire rentehevinger fra Norges Bank i løpet av året, og en renteheving i hvert kvartal gir en styringsrente på 1,50 prosent ved utgangen av året. Med unntak for en periode på noen måneder i forkant av koronapandemien, er dette det høyeste nivået på styringsrenten siden 2014.

3. Kapitalkrav og kapitalstyring

3.1. Kapitaldekningsregelverket

Finansforetakslovens kapittel 14 om kapital- og soliditetskrav bygger i stor grad på regulering av finansinstitusjoner fra EU i form av direktivet Capital Requirements Directive IV (CRD IV), satt i verk i EU 1. januar 2014. Dette regelverket er sin tur basert på «Basel III», den tredje og utvidede versjon av globalt rammeverk for kapital- og likviditetsstandarder fra Baselkomiteen (Basel Committee on Banking Supervision).

Norsk lovverk

Finansforetaksloven er sentralt i lovverket for å styre norske finansforetak, og kapittel 14 beskriver overordnede soliditets- og likviditetskrav. Utfyllende spesifikasjon av kravene om soliditet er gitt i «Forskrift om kapitalkrav og nasjonal tilpasning av CRR/CRD IV» (CRR/CRD IV-forskriften), «Forskrift om finansforetak og finanskonsern» (Finansforetaksforskriften) og «Forskrift om beregning av ansvarlig kapital for banker, kredittforetak, finansieringsforetak, pensjonsforetak, oppgjørssentraler og verdipapirforetak». I tillegg gjelder en rekke EU-forordninger ved inkorporasjon via EØS-avtalen.

Som i tidligere versjoner er kapitaldekningsregelverket basert på tre pilarer:

- **Pilar 1:** Minimumskrav til kapitaldekning.
- **Pilar 2:** Krav til vurdering av samlet kapitalbehov (ut over definerte risikoområder eksplisitt beregnet under pilar 1) samt individuelt tilsyn og evaluering fra Finanstilsynet.
- **Pilar 3:** Krav til offentliggjøring av informasjon. Offentliggjøringen gjennom herværende dokument kalles på grunn av parallellitet med Basel-regelverket derfor «Pilar 3-rapporten». Kapittel åtte i CRR redegjør for kravene til rapporteringen.

I tillegg til dette kommer kravet til uvektet kjernekapitalandel (leverage ratio).

Det forventes at endringer i kapitalkravsregelverket vil vedtas i Norge i andre kvartal 2022 med den såkalte «Bankpakke 2», ved at direktivet CRD V supplerer reglene i CRD IV og forordningen CRR2 supplerer reglene i CRR. Gjennomføringen av CRR2 vil gjøres gjennom forskrift. Noen av endringene er allerede på plass i norsk praksis (NSFR, minstekrav til uvektet kjernekapitaldekning), mens andre vil være nye (bl.a. utvidelse av SMB-rabatt, myndighetenes behandling av systemrisikokrav og lavere grenser for store engasjementer). Innføring av ny standardmodell for kredittrisiko er ikke med i pakken, og denne innføringen er utsatt i EU.

3.2. Pilar 1

Minimumskravet til ansvarlig kapital beregnes forenklet sagt som forholdet mellom ansvarlig kapital og et beregningsgrunnlag basert på risikovektet balanse etter følgende oppsett:

$$\frac{\text{Kjernekapital} + \text{Tilleggs kapital}}{\text{Risikovektet beregningsgrunnlag for kredittrisiko, markedsrisiko, operasjonell risiko}} > 8 \%$$

Det finnes ulike metoder for beregning av beregningsgrunnlaget, noen av dem kun tillatt etter godkjenning fra Finanstilsynet. Følgende metoder er benyttet for alle finansinstitusjoner i Sparebanken Øst-konsernet (detaljer om metodene finnes i CRR, Finansforetaksloven og tilhørende forskrifter):

Tabell 1 - Metodebruk kapitalkrav

Risikoområde	Metode
Kredittrisiko	Standardmetoden
Markedsrisiko	Standardmetoden
Operasjonell risiko	Basismetoden
CVA-tillegget	Standardmetoden
Engasjementsbeløp derivater	Markedsverdimetoden

Minimumskravet skal dekkes med 4,5 prosent ren kjernekapital. *Kjernekapital* består av ren egenkapital og annen godkjent kjernekapital (hybridkapital), og skal til enhver tid utgjøre minst 6 prosent. Samlet *ansvarlig kapital* består av kjernekapital og tilleggs kapital (ansvarlige lån). I tillegg til dette minimumskravet, som kan dekkes delvis med andre former kapital enn ren kjernekapital, er det fastsatt krav om å dekke ulike bufferkrav med ren kjernekapital.

Fra 31. desember 2020 økte *systemrisikobufferkravet* med 1,5 prosent fra 3 til 4,5 prosent. For banker som ikke benytter avansert IRB-metode og ikke er systemviktige skal dagens krav til 3 prosent gjelde frem til 31. desember 2022. Finansdepartementets økning av systemrisikobuffer er knyttet direkte til kapitallettelsene i Pilar 1 som følge av innføringen av CRR/CRD IV gjeldende fra og med 31.12.2019, hvor Basel I-gulvet for IRB-banker ble opphevet og det ble innført «SMB-rabatt» for utlån til små og mellomstore bedrifter. For Sparebanken Øst vil dette innebære en økning i kapitalkravet fra og med 31. desember 2022. Forsinket innføring av ny standardmetode i pilar 1 vil gi banken en konkurranseulemp, spesielt i boliglånsmarkedet.

Det foreligger etter bankens oppfatning fortsatt betydelig usikkerhet knyttet til rammebetingelser og fremtidige kapitalkrav for banker som beregner kapitalkrav etter standardmetoden. Finansdepartementet ba Finanstilsynet i 2020 om å evaluere sin fastsettelse av pilar 2-kapitalkravene, hvor de understreket viktigheten av transparens og systematisk oppbygging av disse. De varslet også at det kan bli aktuelt med nærmere regulering av rammene for denne prosessen.

Motsyklisk kapitalbufferkrav kan variere fra 0,0 til 2,5 prosent og økes når det er gode økonomiske forutsetninger. Kravet ble satt ned 13. mars 2020 fra 2,5 prosent til 1,0 prosent i forbindelse med

Koronakrisen. Som følge av bedre økonomiske utsikter ble kravet varslet økt fra 1,0 til 1,5 prosent med virkning fra 30. juni 2022, og igjen fra 1,5 til 2,0 prosent med virkning fra 31. desember 2022. Norges Bank har signalisert at de forventer å gi råd om å øke bufferkravet videre i løpet av 2022. Varslingsfristen før en eventuell økning trer i kraft er ett år, mens en reduksjon kan iverksettes uten varslingsperiode.

Samlet bufferkrav er per årsslutt 2021: 2,5 prosent bevaringsbuffer + 3,0 prosent systemrisikobuffer + 1,0 prosent i motsyklisk buffer. Sparebanken Øst anses ikke å være en systemviktig bank, disse har et særskilt krav om buffer i tillegg. Det kombinerte bufferkravet for Sparebanken Øst ved utløpet av 2021 er altså lik 7,0 prosent. Det totale kravet til ren kjernekapital under pilar 1 er pt. 11,0 prosent. Som nevnt forventes en samlet økning i bufferkrav de nærmeste år med inntil 3,0 prosentpoeng.

Utvidelsen av SMB-rabatten i CRR2 forventes implementert i 2022. Bankens beregninger viser at utvidelsen av SMB-rabatten vil gi en økt ren kjernekapitaldekning på om lag 0,37 prosentpoeng basert på utlånsporteføljen ved utgangen av 2021.

Tabell 2 - Kapitalkrav under pilar 1 på ulike tidspunkt oppsummert

Kapitalkrav i prosent	31.12.2021	31.12.2020	31.12.2019	31.12.2018
Minimumskrav	4,5 %	4,5 %	4,5 %	4,5 %
Bevaringsbuffer	2,5 %	2,5 %	2,5 %	2,5 %
Systemrisikobuffer	3,0 %	3,0 %	3,0 %	3,0 %
Motsyklisk buffer	1,0 %	1,0 %	2,5 %	2,0 %
Krav til ren kjernekapital	11,0 %	11,0 %	12,5 %	12,0 %
Hybridkapital	1,5 %	1,5 %	1,5 %	1,5 %
Krav til kjernekapital	12,5 %	12,5 %	14,0 %	13,5 %
Tilleggskapital	2,0 %	2,0 %	2,0 %	2,0 %
Totalt krav under pilar 1	14,5 %	14,5 %	16,0 %	15,5 %

I de følgende tabeller og figurer redegjøres detaljert for utvikling i sammensetningen av ansvarlig kapital, beregningsgrunnlaget og kapitaldekningsberegningen. Se også i vedlegg EU CCyB1-A4, EU LR1, EU LR2, EU OV1, EU LI1, EU LI2.

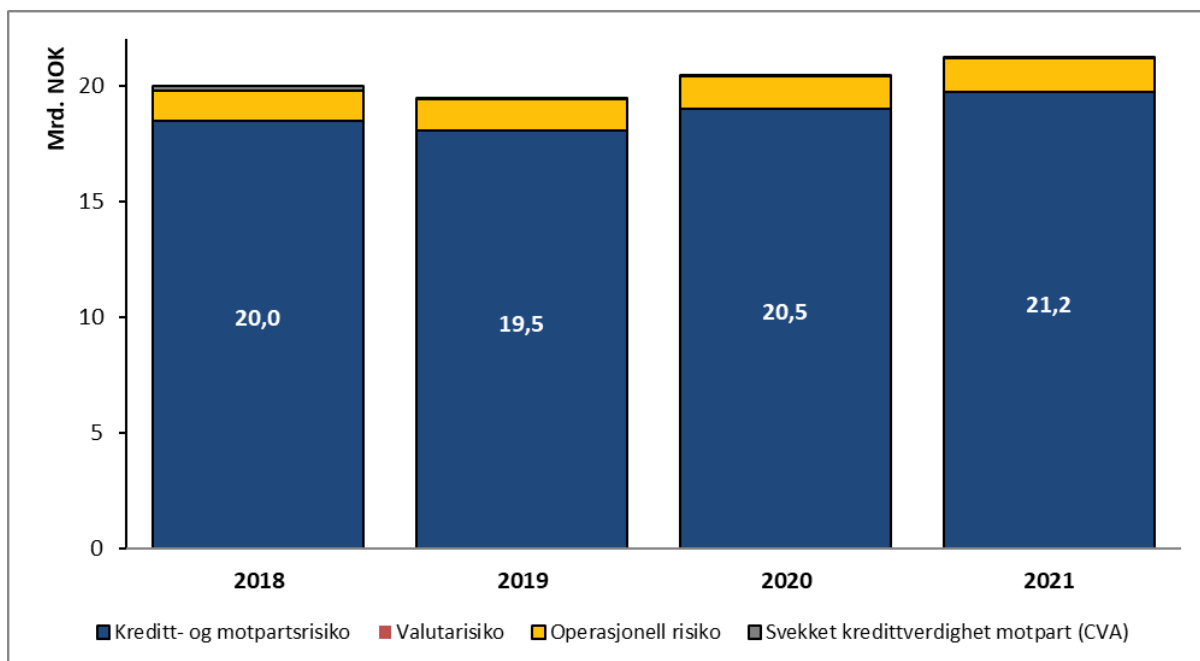
Tabell 3 - Utvikling kapitaldekning konsern

Ansvarlig kapital MNOK	31.12.2021	31.12.2020	31.12.2019	31.12.2018
Bokført egenkapital	4.342	4.090	3.789	3.594
Fradragsposter i ren kjernekapital				
Verdijusteringer som følge av krav om forsvarlig verdsettelse (AVA)	-9	-8	-8	-6
Utbytte	-160	-119	-134	-119
Goodwill inkludert i verdsettelse av signifikante investeringer	-229	-223	-149	-151
Immaterielle eiendeler	-32	-33	-26	-18
Utsatt skatt	0	0	0	0
Ren kjernekapital instrumenter i andre finansinst. (ikke signifikant)	0	0	0	0
Ren kjernekapital instrumenter i andre finansinst. (signifikant)	0	0	0	0
Fond for urealiserte gevinster (overgangsordning)	0	0	0	0
Andre fradrag i ren kjernekapital	-47	-31	-30	-28
Sum ren kjernekapital	3.865	3.676	3.440	3.272
Fondsobligasjoner	350	350	350	350
Fradragsposter i øvrig kjernekapital				
Øvrig kjernekapital instrumenter i andre finansinst. (ikke signifikant)	0	0	0	0
Øvrig kjernekapital instrumenter i andre finansinst. (signifikant)	0	0	0	0
Sum øvrig kjernekapital	350	350	350	350
Sum kjernekapital	4.215	4.026	3.790	3.622
Ansvarlig lån	400	400	400	400
Andel av fond for urealiserte gevinster (overgangsordning)	0	0	0	0
Fradragsposter i tilleggskapital	0	0	0	0
Tilleggskapital instrumenter i andre finansinst. (ikke signifikant)	0	0	0	0
Tilleggskapital instrumenter i andre finansinst. (signifikant)	0	-57	-57	-56
Sum tilleggskapital	400	343	343	344
Netto ansvarlig kapital	4.615	4.369	4.133	3.966

Netto ansvarlig kapital har siste år økt ved vekst i ren kjernekapital og lavere fradrag i tilleggskapital knyttet til ansvarlig kapital i andre finansinstitusjoner.

Figur 1 - Utvikling beregningsgrunnlag

Tabell 4 - Risikovektet beregningsgrunnlag konsern

Beregningsgrunnlag MNOK	31.12.2021	31.12.2020	31.12.2019	31.12.2018
Stater og sentralbanker	0	0	0	0
Lokale og regionale myndigheter	34	86	127	68
Offentlig eide foretak	0	0	0	0
Multilaterale utviklingsbanker	0	0	0	0
Institusjoner	39	46	43	73
Foretak	243	435	529	573
Massemarkedsengasjementer	2.825	1.696	1.703	1.655
Engasjementer med pant i eiendom	14.268	14.234	14.059	14.692
Forfalte engasjementer	225	187	194	160
Høyrisikoengasjementer	438	655	0	0
Obligasjoner med fortrinnsrett	543	477	482	383
Andeler i verdipapirfond	0	0	0	0
Egenkapitalposisjoner	906	921	664	635
Øvrige engasjementer	184	243	243	238
Verdipapirisering	0	0	0	0
Ber. grunnlag kreditt- og motpartsrisiko	19.705	18.979	18.045	18.477
Beregningsgrunnlag valutarisiko	0	0	0	0
Beregningsgrunnlag operasjonell risiko	1.454	1.443	1.363	1.295
Beregningsgrunnlag for svekket kredittverdighet motpart (CVA)	30	48	42	188
Sum beregningsgrunnlag	21.190	20.471	19.450	19.960

Tabellen på neste side viser status for de ulike kapitaldekningskrav de siste år i prosent, inkludert kapitalbuffere i prosent og mill. NOK.

Tabell 5 - Kapitaldekning konsern

Kapitaldekning i % og MNOK	31.12.2021	31.12.2020	31.12.2019	31.12.2018
Ren kjernekapital	18,24 %	17,96 %	17,69 %	16,39 %
Kjernekapitaldekning	19,89 %	19,67 %	19,49 %	18,15 %
Kapitaldekning	21,78 %	21,34 %	21,25 %	19,87 %
Ren kjerne	4,50 %	4,61 %	4,50 %	4,52 %
Hybridkapital	1,65 %	1,71 %	1,80 %	1,75 %
Tilleggskapital	1,85 %	1,68 %	1,70 %	1,72 %
Bufferkapital (ren kjerne)	13,74 %	13,34 %	13,19 %	11,87 %
Overskudd Tier1 og Tier2	0,04 %	0,00 %	0,06 %	0,0 %
Sum kapitaldekning	21,78 %	21,34 %	21,25 %	19,87 %
Bevaringsbuffer	2,5 %	2,5 %	2,5 %	2,5 %
	530	512	486	499
Motsyklisk buffer	1,0 %	1,0 %	2,5 %	2,0 %
	212	205	486	399
Systemrisikobuffer	3,0 %	3,0 %	3,0 %	3,0 %
	636	614	584	599
Buffer for systemviktige banker	0,0 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %
	0	0	0	0
Kombinert bufferkrav	1.377	1.331	1.566	1.497
Tilgjengelig bufferkapital	2.912	2.732	2.565	2.369

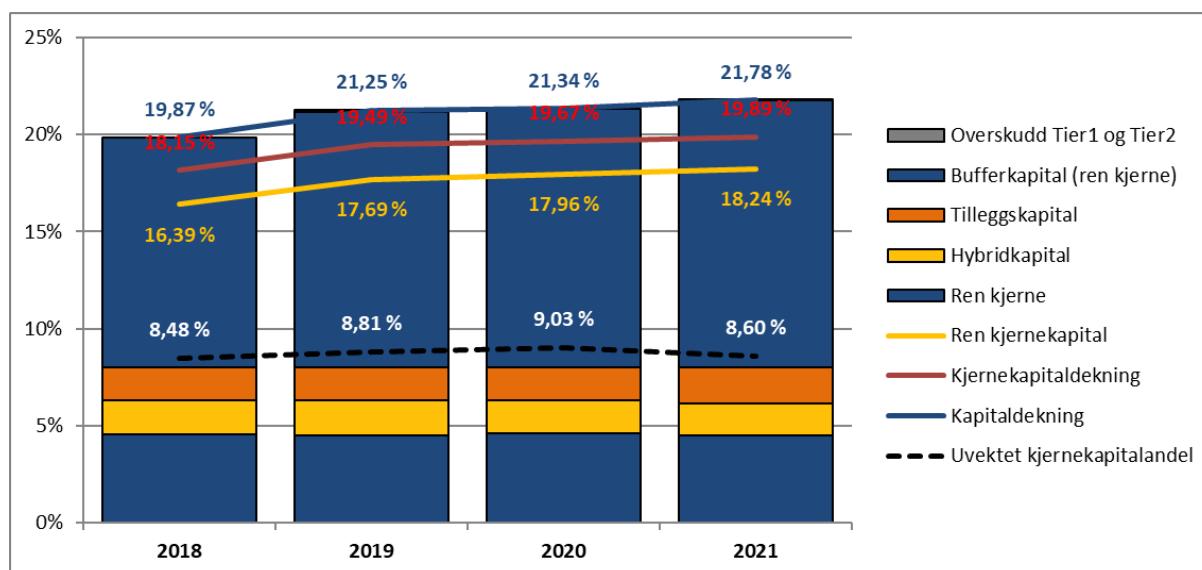
Sparebanken Øst har økt soliditeten gjennom 2021, ren kjernekapitaldekning utgjør 18,24 prosent ved utgangen av 2021, en økning fra 17,96 prosent ved utgangen av 2020. Uvektet kjernekapital er noe lavere, hovedsakelig grunnet solid vekst i utlån.

Tabell 6 - Uvektet kjernekapitalandel konsern

Uvektet kjernekapitalandel	31.12.2021	31.12.2020	31.12.2019	31.12.2018
Derivater: Reinvesteringskostnader	40	96	75	102
Derivater: Fremtidig eksponering ved bruk av markedsverdimetoden	17	24	34	41
Ubenyttede kredittfasiliteter som uten betingelser på et hvilket som helst tidspunkt kan sies opp uten varsel	0	0	0	0
Handelsrelaterte poster utenom balansen med lav/middels risiko	435	296	125	244
Handelsrelaterte poster utenom balansen med middels risiko	856	805	830	783
Øvrige poster utenom balansen	7	13	20	18
Øvrige eiendeler	47.663	43.353	41.947	41.507
Sum balanse og utenom balanse	49.018	44.587	43.031	42.694
Kjernekapital	4.215	4.026	3.790	3.622
Regulatoriske justeringer i kjernekapitalen (overgangsregler)	0	0	0	0
Uvektet kjernekapitalandel	8,60 %	9,03 %	8,81 %	8,48 %

Oppsummert grafisk ser utviklingen i kapitaldekningskravene slik ut:

Figur 2 - Utvikling i rapportert kapitaldekning

3.3. Pilar 2, vurdering av kapitalbehov og kapitalmål

Pilar 2 beskriver kravet til å vurdere risikoer som ligger utenfor pilar 1-beregningene og holde nødvendig kapital for disse. Denne vurderingen av risikoeksponering og kapitalbehov er en kontinuerlig prosess som er integrert med bankens strategiske valg (Internal Capital Adequacy Process, eller «ICAAP-prosessen»), med tilhørende behandling av likviditetsbehov (Internal Liquidity Adequacy Process – «ILAAP»). ICAAP-prosessen oppsummeres minimum årlig i styregodkjent rapport før den oversendes Finanstilsynet.

Denne vurderingsprosessen er en viktig del av grunnlaget for alle strategiske og operative planer i Sparebanken Øst konsern. Behovet for egenkapital legger føringer for vekst og risikoprofil. Resultater av stresstester og risikovurderinger benyttes i strategiprosessen som retningsgivende for rammefastsettelser og grunnlag for overordnet risikotoleranse. Dette danner i sin tur styringsrammer og mål innenfor de enkelte strategiene, som følges opp gjennom året gjennom kvartalsvis risikorapport. Risikoutvalget og styret vil gjennom vurdering av risikorapport og kvartalsregnskap se resultat- og risikoutvikling i sammenheng.

Ansvaret for utarbeidelse av ICAAP/ILAAP ligger hos avdeling Risikostyring. Alle forretningsområder involveres i prosessen både hva gjelder beskrivelse av risikoer, vurdering av risikoer og beskrivelse av styring og kontroll av risikoer. Risikostyring utarbeider forslag til metoder for beregninger av kapitalbehov og forutsetninger for bruk i de enkelte stresstester. Regnskapsavdelingen og finansavdelingen bidrar med grunnlag for kapitalbehovsvurderinger og gjennomføring av stresstester. Alle beregninger, stresstester og resultatene av disse kvalitetssikres av Risikostyring. Det gjøres en fremskrivning av forventet finansiell utvikling de neste årene, og stresstester hvor det simuleres et alvorlig økonomisk tilbakeslag, og hvilken effekt dette har på bankens soliditet.

Figur 3 - ICAAP-prosessen og samhandling

Administrasjonens forslag til metoder, forutsetninger og stresstester blir behandlet i styrets risikoutvalg, og deretter i styret. Beregninger og vurderinger utarbeides, og ICAAP-dokumentet behandles i styret. Det oversendes internrevisor til uavhengig vurdering, og internrevisjonsrapporten legges frem for styret til endelig behandling. Det vedtatte dokumentet sendes til Finanstilsynet.

Mål for kapital i Sparebanken Øst konsern

Banken har en kapital situasjon som er meget solid og avklart i forhold til myndighetens krav. Dette gir banken handlefrihet og ikke minst trygghet i en periode med fortsatt usikkerhet.

Styret har med grunnlag i den beskrevne vurderingsprosess fastsatt et mål for ren kjernekapital på 14,75 prosent. Målet vil fastsettes på nytt av styret i forbindelse med ICAAP-prosessen i 2022.

Finanstilsynets vurdering

Finanstilsynet gjør en vurdering av bankens risiko og totale kapitalbehov basert på bankens rapportering (herunder ICAAP), stedlige tilsyn og egne analyser (SREP).

Dette danner grunnlaget for å meddele banken et pilar 2-krav, dvs. kapitalbehov ut over pilar 1. Finanstilsynet legger også til grunn at den samlede kapitaldekning skal inneholde en margin ut over dette kravet, begrunnet med ønsket om å kunne dekke normal utlånsvirksomhet i nedgangsperioder og for å kunne møte krisesituasjoner med tilstrekkelig kapital til å tilfredsstille minimumskravet («Pillar 2 Guidance», eller «P2G»). I vurderingen av pilar 2 er norske banker inndelt i fire grupper basert på størrelse, kompleksitet og virkeområde, samt estimert risikonivå som foretaket representerer for det finansielle systemet. Sparebanken Øst er i SREP-gruppe 2, sammen med andre store eller mellomstore foretak som i stor grad har sitt virke i Norge, men med betydelige markedsandeler nasjonalt eller regionalt.

SREP-gruppe 2 er gjenstand for en detaljert SREP-vurdering med skriftlig tilbakemelding hvert annet år. Finanstilsynet fattet 8. juni 2020 vedtak om at Sparebanken Øst fra 30. juni 2020 skal ha et pilar 2-krav tilsvarende 1,8 prosent av beregningsgrunnlaget, dog minimum 360 mill. kroner.

3.4. Pilar 3

§ 14-5 i Finansforetaksloven og CRR/CRD IV-forskriftens § 42 beskriver kravet lovverket stiller til offentliggjøring av finansiell informasjon. Det vises til del 8 i CRR og til direktiv 2013/36/EU for formkrav til hvordan dette skal presenteres. Finanstilsynet anbefaler i rundskriv 5/2018 hvordan norske banker skal offentliggjøre informasjon knyttet til dette regelverket, og viser til en rekke retningslinjer fra EBA der standardiserte skjemaer benyttes. For del 8 i CRR anbefales EBA/GL/2016/11 datert 14. desember 2016. Som vedlegg til Pilar 3-dokumentet ligger en rekke tabeller som offentliggjøres på bankens hjemmesider kvartalsvis: <https://www.oest.no/om-oss/spog/pilar-3/>. Det er gitt henvisning til en rekke av disse tabellene under de ulike kapitlene i dette dokumentet.

Det er utarbeidet en egen instruks som redegjør for ansvarsfordeling og innhold i pilar 3-rapporteringen. Denne revideres årlig og godkjennes av styret.

Se også konsernets års- og kvartalsrapporter for supplerende finansiell informasjon på www.oest.no.

3.5. Uvektet kjernekapitalandel

Krav til uvektet kjernekapitalandel er regulert i CRR/CRDIV-forskriftens § 8. Kravet skal danne et gulv mot for lavt beregningsgrunnlag og derved sikre bankenes reelle egenkapital. Beregningen tar utgangspunkt i ren kjernekapital i prosent av foretakets eiendeler og ikke balanseførte forpliktelser uten risikovekting. Fra 30. juni 2017 er gjeldende krav for banker og kredittforetak mv. til uvektet kjernekapitalandel på 3 %. I tillegg kommer buffer på 2 prosent for banker og bankkonsern mv. som ikke er systemviktige. Konsernets uvektede kjernekapitalandel er ved utløpet av 2021 på 8,60 prosent.

3.6. Krav til etterstilt gjeld («MREL»)

Krav til etterstilt gjeld etter § 20-9 i Finansforetaksloven er knyttet til Finanstilsynets krisehåndtering av finansielle foretak. Slik gjeld vil kunne nedskrives eller konverteres til egenkapital etter pålegg fra Finanstilsynet. Finanstilsynet fastsatte nytt krav til summen av ansvarlig kapital og konvertibel gjeld (MREL) for Sparebanken Øst 13. desember 2021 til 25,1 prosent av justert beregningsgrunnlag. Den ansvarlige kapitalen som benyttes for å dekke det kombinerte bufferkravet kan ikke samtidig benyttes til å dekke risikovektet MREL. Det effektive behov for instrumenter som kan oppfylle risikovektet MREL vil være summen av MREL og det kombinerte bufferkravet, til sammen 31,6 prosent. Samlet krav til etterstillelse skal utgjøre 26,1 prosent av et justert beregningsgrunnlag.

Kravet til etterstillelse skal oppfylles i sin helhet 1. januar 2024. Et minstekrav til samlet etterstillelse på 20,0 prosent skulle oppfylles fra 1. januar 2022, og dette kravet er tilfredsstilt, og regnes som startnivå for lineær innfasing frem til 1. januar 2024. Fram til dette tidspunktet banken i oppfyllelsen av minstekravet medregne usikret senior obligasjonsgjeld («senior preferred») utstedt fra Sparebanken Øst til eksterne investorer med gjenværende løpetid på minst ett år. Plan for innfasing skal ta utgangspunkt i en prognose for et justert beregningsgrunnlag ved utløpet av innfasingperioden og er sendt til tilsynsmyndighetene.

Sparebanken Øst har per årsslutt 2021 utstedt 400 mill. kroner i senior etterstilt gjeld.

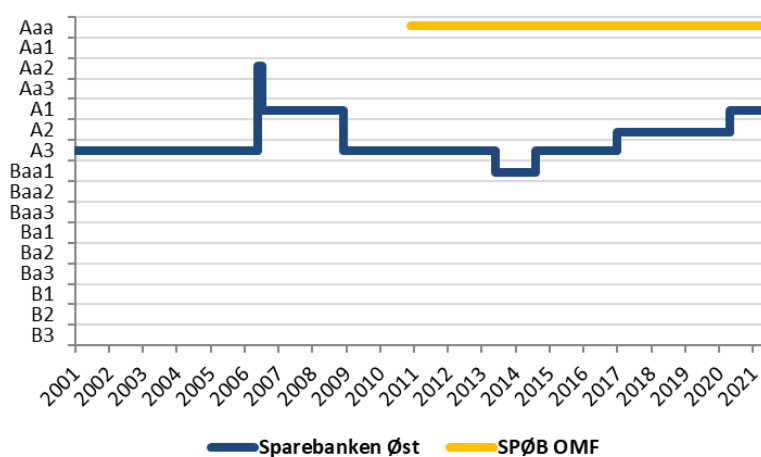
4. Kredittrating Sparebanken Øst

Kredittrating er foroverskuende og er ment å estimere hvordan fremtidige hendelser kan påvirke utstederens evne og vilje til å betale tilbake sin forpliktelse ved avtalt forfall. En god rating fra godkjente ratingbyråer er derfor viktig for å sikre tilgang til finansiering til gode priser. Kortsiktig rating reflekterer sannsynligheten for at en utsteder ikke oppfyller sine økonomiske forpliktelser i inneværende år, og den langsiktige ratingen for det samme på lengre sikt.

Banken benytter Moody's Investor Service som ratingbyrå. Selskapet vurderer banken og boligkreditselskapets utstedelser med hensyn til hvilken evne de har til å innfri sine finansielle forpliktelser til rett tid. Vurderingen baserer seg på en analyse av både banken, markedet den opererer i og regulatoriske og politiske rammebetingelser, og kan oppsummeres som en bokstavkarakter. Ratingen er fremoverskuende og gir investorer en relativ bedømmelse av kredittkvaliteten.

Banken har per dags dato en langsiktig rating på «A1» og en kortsiktig rating på «P-1». Sparebanken Øst Boligkreditt AS (SPØB) har en rating på sine OMF-utstedelser på «Aaa». Alle våre ratinger har per dags dato stabile utsikter. For detaljer, se bankens hjemmesider under «[Investor relations](#)».

Figur 4 - Utvikling i langsiktige ratinger fra Moody's

Moody's Investors Service endret 29. januar 2021 Sparebanken Østs langsiktige innskudd- og utstederrating til A1 fra A2. Oppgraderingen hadde sin bakgrunn i bankens forventede utstedelse av senior etterstilt gjeld som følge av krav om MREL. Med økt etterstilt gjeld anses risikoen for tap på innskudd og ordinær senior gjeld å bli redusert. Se også punkt 3.6.

Sparebanken Øst ønsker en stabil rating som på en troverdig måte reflekterer risikoen i bankens balanse. Det anses som viktig at morbankens rating er på et nivå som sikrer at Sparebanken Øst Boligkreditt AS oppnår rating «Aaa». For å sikre morbanken en stabil rating samt å sørge for at konsernet har en finansiell stilling som i størst mulig grad sikrer fremtidig finansiering både gjennom senior obligasjoner og obligasjoner med fortrinnsrett, er det viktig å ha et forhold til overførselsgraden av boliglån til kredittforetaket. Dette vurderes løpende.

4.1. Bruk av ratingbyråer

Kredittrating fra et godkjent ratingbyrå er en viktig parameter ved fastsettelse av eksponeringsrammer på motparter. Kredittrating styrer også beregningen av kredittspreadsrisiko, og de største motpartsrammene i likviditetsporteføljen vil være på motpartene med god rating. Konsernet har ikke eksponeringsramme på motparter eller utstedelser med rating lavere enn «investment grade» (trinn 1-3 i Tabell 8, tilsvarende BBB/Baa eller bedre).

Konsernet har inngått ISDA- og CSA-avtaler¹ med de fleste sentrale motparter, som innebærer utveksling av sikkerhet ved endringer i markedsverdi på inngåtte derivatavtaler. Konsernet vil ikke inngå derivatavtaler med motparter som har en rating lavere enn A3. Konsernet måler kredittspreadsrisiko på den enkelte utstedelse i likviditetsporteføljen basert blant annet på rating.

I henhold til CRR artikkel 135 skal kun ekstern rating fra ratingselskaper godkjent av EUs verdipapir- og markedstilsynsmyndighet ESMA benyttes ved fastsettelse av risikovekt.

Tabellen under viser hvilke ratingbyråer banken anvender seg av på ulike motparter:

Tabell 7 - Oversikt over godkjente ratingselskaper (ECAI) banken benytter

Motparter/utstedere	Moody's	Standard & Poor's	Fitch	Nordic	Scope
Stater og sentralbanker	X	X	X		
Institusjoner	X	X	X	X	X
Foretak	X	X	X		
Obligasjoner med fortrinnsrett	X	X	X	X	X

Tabellen under viser hvilke ratinger som korresponderer med kapitalkravregelverkets kredittkvalitets-trinn under standardmetoden.

Tabell 8 - Kart over ECAI-rating mot kredittkvalitetstrinn (langiktig rating)

Kreditt-kvalitets-trinn	Fitch	Moody's	S&P	Nordic	Scope	Foretak	Institusjoner (inkl. banker)			Stat
							Stats-metode	Kredittvurderings-metode		
								Løpetid > 3m	Løpetid <=3m	
1	AAA-AA	Aaa-Aa	AAA-AA	AAA-AA	AAA-AA	20%	20%	20%	20%	0%
2	A	A	A	A	A	50%	50%	50%	20%	20%
3	BBB	Baa	BBB	BBB	BBB	100%	100%	50%	20%	50%
4	BB	Ba	BB	BB	BB	100%	100%	100%	50%	100%
5	B	B	B	B	B	150%	100%	100%	50%	100%
6	CCC-CC	Caa-C	CCC-CC	CCC-CC	CCC-CC	150%	150%	150%	150%	150%

¹ ISDA (International Swaps and Derivatives Association) lager standarder for derivatavtaler, CSA (Credit Support Annex) er tilleggsavtaler som regulerer utveksling av sikkerhetsstillelse i derivatavtaler.

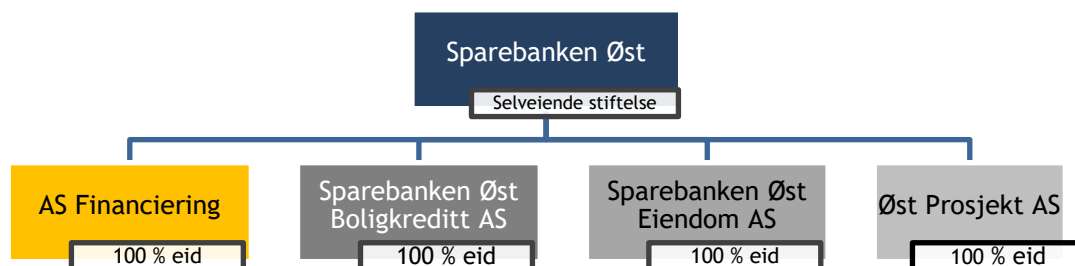

5. Konsernstruktur og forretningsmodell

5.1. Konsernstruktur

Kravet til offentliggjøring gjelder på konsolidert grunnlag. Sparebanken Øst består av flere virksomheter underlagt konsesjon og er å anse som et finanskonsern. Helhetlig risikostyring omfatter hele konsernet, også selskaper som ikke er finansforetak. Figuren under viser strukturen i konsernet Sparebanken Øst ved utgangen av 2021:

Figur 5 - Konsernstruktur

- **Sparebanken Øst** har en enkel forretningsmodell basert på hovedproduktene spareprodukter, kredittprodukter og betalingsprodukter. I tillegg distribuerer banken forsikring, fondsandeler, valuta og remburs samt rentesikring. Banken investerer ikke i verdipapirer ut over det som er nødvendig for likviditetsformål. Det alt vesentlige av konsernets virksomhet foregår i dette foretaket.
- **Sparebanken Øst Boligkreditt AS (SPØB)** er et heleid datterselskap av Sparebanken Øst. Formål er å yte eller erverve bolighypoteklån, eiendomshypoteklån, lån sikret ved pant i andre realregistrerte formuesgoder eller offentlig lån og å finansiere utlånsvirksomheten hovedsakelig ved utstedelse av obligasjoner med fortrinnsrett.
- **AS Financiering (ASF)** er et finansieringsselskap eid av Sparebanken Øst. Hovedproduktet er gjeldsbrevfinansiering av bil, i det alt vesentlige bruktbil.
- **Sparebanken Øst Eiendom AS (SPØE)** har som hovedformål å drifte konsernets egne eiendommer.
- **Øst Prosjekt AS** har som hovedformål å overta prosjekter og drive industri- og handelsvirksomhet til sikring og realisering av utsatte engasjementer i morbanken.

5.2. Konsolidering

Konsern- og selskapsregnskapet til Sparebanken Øst er utarbeidet i samsvar med gjeldende internasjonale regnskapsstandarter, International Financial Reporting Standard (IFRS).

Konsolidering med hensyn til kapitaldekning er regulert i CRD IV/CRR. I henhold til dette skal kun foretak i finansiell sektor og foretak som yter tilknyttede tjenester inngå i konsolidert kapitaldekning. Konsolidert ansvarlig kapital og beregningsgrunnlag skal beregnes etter samme prinsipper som ved konsolidering etter regnskapsreglene, men slik at forholdsmessig konsolidering benyttes i stedet for egenkapitalmetoden. Konsolideringen omfatter ikke-balanseførte forpliktelser. Ikke-balanseførte interne poster mellom foretakene elimineres. Se tabell EU LI1 og EU LI2 i vedlegg for detaljer.

Tabell 9 - EU LI3 Konsolideringsmetode kapitalkrav for de ulike foretak i konsernet

a	b	c	d	e	f	g
Foretak	Regnskapsmessig konsolidering	Regulatorisk konsolidering				Beskrivelse av foretak
		Full	Proporsjonal	Ingen	Fratrukket	
Morbank	Full konsolid.	X				Kredittinst.
SPØB	Full konsolid.	X				Kredittforetak
ASF	Full konsolid.	X				Kredittforetak

Tabell 10 - Spesifikasjon av kapitalkravet for finansielle selskaper og konsern

Spesifikasjon av kapitalkravet (8 % av beregningsgrunnlaget)	Konsern	Morbank	SPØB	ASF
Stater og sentralbanker	0	0	0	0
Lokale og regionale myndigheter	3	3	0	0
Offentlig eide foretak	0	0	0	0
Multilaterale utviklingsbanker	0	0	0	0
Institusjoner	3	51	34	0
Foretak	19	19	0	0
Massemarkedsengasjementer	226	75	12	140
Engasjementer med pant i eiendom	1.141	582	561	0
Forfalte engasjementer	18	7	2	8
Høyrisikoengasjementer	35	35	0	0
Obligasjoner med fortrinnsrett	43	187	2	0
Andeler i verdipapirfond	0	0	0	0
Egenkapitalposisjoner	72	217	0	0
Øvrige engasjementer	15	12	0	2
Verdipapirisering	0	0	0	0
Sum kreditt- og motpartsrisiko	1.576	1.189	611	150
Valutarisiko	0	0	0	0
Operasjonell risiko	116	77	21	16
Kapitalkrav svekket kredittverd. motpart (CVA)	2	1	2	0
Samlet kapitalkrav	1.695	1.267	634	167

Tabell 11 – Ansvarlig kapital finansielle datterselskaper og konsern

91

Ansvarlig kapital	Konsern	Morbank	SPØB	ASF
Bokført verdi aksjer mill. kroner			1.395	279
Eierandel			100 %	100 %
Ren kjernekapital				
Bokført egenkapital	4.342	3.882	1.709	424
Fradragsposter i ren kjernekapital				
Verdijusteringer som følge av kravene om forsvarlig verdsettelse (AVA)	-8	-11	0	-10
Utbytte	-160	-160	0	0
Goodwill inkl. i verdsettelse av sign. invest.	-229	-229	0	0
Immaterielle eiendeler	-32	-23	0	0
Utsatt skatt	0	0	0	0
Ren kjernekapital instrumenter i andre finansinst. (ikke signifikant)	0	0	0	0
Ren kjernekapital instrumenter i andre finansinst. (signifikant)	0	0	0	0
Andre fradrag i ren kjernekapital	-47	-47	0	0
Sum ren kjernekapital	3.865	3.412	1.708	414
Øvrig kjernekapital				
Fondsobligasjoner	350	350	0	0
Fradragsposter i øvrig kjernekapital				
Øvrig kjernekapital instrumenter i andre finansinstitusjoner (ikke signifikant)	0	0	0	0
Øvrig kjernekapital instrumenter i andre finansinstitusjoner (signifikant)	0	0	0	0
Sum øvrig kjernekapital	350	350	0	0
Sum kjernekapital	4.215	3.762	1.708	414
Tilleggskapital				
Ansvarlig lån	400	400	0	45
Fradragsposter i tilleggskapital				
Tilleggskapital instrumenter i andre finansinstitusjoner (ikke signifikant)	0	0	0	0
Tilleggskapital instrumenter i andre finansinstitusjoner (signifikant)	0	0	0	0
Sum tilleggskapital	400	400	0	45
Netto ansvarlig kapital	4.615	4.162	1.708	459
Ren kjernekapitaldekning	18,24 %	21,55 %	21,55 %	19,85 %
Kjernekapitaldekning	19,89 %	23,76 %	21,55 %	19,85 %
Kapitaldekning	21,78 %	26,29 %	21,55 %	22,01 %
Uvektet kjernekapitalandel	8,60 %	7,68 %	7,97 %	16,61 %

Se konsernets årsrapport for ytterligere beskrivelse av konsernets regnskapsprinsipper. Ved utarbeidelse av konsernregnskapet elimineres interne transaksjoner, intern fortjeneste og mellomværende mellom selskap som inngår i konsernet.

Tabell 12 - Samlede kapitalkrav finansielle selskaper

Samlede kapitalkrav	Konsern	Morbank	SPØB	ASF
Beregningsgrunnlag	21.190	15.833	6.067	2.085
Minstekrav til ren kjernekapital (4,5 %)	954	712	357	94
Minstekrav til kjernekapital (6,0 %)	1.271	950	476	125
Minstekrav til total kapitaldekning (8,0 %)	1.695	1.267	634	167
Oppfyllelse av minstekrav				
Ren kjernekapital	954	712	634	125
Hybrid kapital	350	350	0	0
Tilleggskapital	392	204	0	42
Bufferkrav - oppfylles med ren kjernekapital				
Bevaringsbuffer (2,5 %)	530	396	198	52
Motsyklisk buffer (1,0 %)	212	158	79	21
Systemrisikobuffer (3,0 %)	636	475	238	63
Sum bufferkrav	1.377	1.029	515	135
Ren kjernekapital mot samlede krav				
Ren kjernekapital	3.865	3.412	1.708	414
Dekning av minstekrav	-954	-712	-634	-94
Dekning av bufferkrav	-1.377	-1.029	-515	-135
Overskudd av ren kjernekapital	1.534	1.670	559	185

5.3. Begrensninger på overføring av kapital eller tilbakebetaling av gjeld mellom konsernselskaper

Det er ingen avtalemessige, privatrettslige eller andre faktiske begrensninger på overføring av kapital mellom selskapene. For øvrig reguleres adgangen til overføring av kapital eller tilbakebetaling av gjeld mellom selskapene i konsernet av den til enhver tid gjeldende lovgivning for bransjen.

5.4. Forretningsmodell

Hver enkelt bank skal selv foreta vurdering av forholdsmessighet i forhold til virksomhetens art, omfang og kompleksitet. Det stilles mindre omfattende krav til prosessen for helhetlig risikostyring for små foretak enn det gjør for store foretak. Styrets vurdering er at Sparebanken Øst har en relativ enkel forretningsmodell som er karakterisert med relativt få og enkle produkter til kunder. Banken har en høy andel utlån til boligformål. Bankens kjerneprodukter og distribuerte produkter er:

Kjerneprodukter	Distribuerte produkter
Spareprodukter	Forsikring
Kredittprodukter	Fondsandeler
Betalingsprodukter	Valuta og remburser
	Rentesikring

Bankens overordnede strategi beskriver idégrunnlag med visjon, forretningside og de overordnede økonomiske målene som er satt for virksomheten, videre beskrives bankens identitet som sparebank, og bankens kjerneverdier, marked og produkter. Se årsrapport side 13 for mer informasjon.

Sparebanken Øst har ikke konsesjon som verdipapirforetak og har ikke handelsporteføljer av verdipapirer. Banken har ikke i sin forretningsmodell å ta rente- og/eller valutarisiko. Bankens inntekter skal i hovedsak komme fra kunderettede aktiviteter og ikke fra finansiell risikotagning. De største risikoene i banken er kredittrisiko, markedsrisiko, likviditetsrisiko og operasjonell risiko.

6. Helhetlig risikostyring

6.1. Risikostyring og internkontroll

Risikostyring skal støtte opp under konsernets utvikling og måloppnåelse og skal sikre finansiell stabilitet og forsvarlig forretningsdrift. Dette oppnås gjennom en risikoprofil som kjennetegnes ved en sterk risikokultur og en høy bevissthet om risikostyring.

For å sikre en effektiv og hensiktsmessig prosess for risikostyring og internkontroll har konsernet lagt til grunn COSO-modellen². Dette er et anerkjent rammeverk for risikostyring og internkontroll. Modellen baseres på at risikostyring og internkontroll gjelder alle deler av virksomheten samtidig som et helhetlig perspektiv legges til grunn. Risikostyring og internkontroll omfatter både strategiske og operative forhold samt at det settes særlig fokus på kvalitet i ekstern rapportering og etterlevelse av lover og regler.

Begrepet helhetlig risikostyring benyttes i Sparebanken Øst med følgende definisjon: «Helhetlig risikostyring er den kulturen, de egenskapene og den praksisen som organisasjoner integrerer med strategi og som de benytter når strategien settes ut i praksis. Dette for å styre risikoen når verdier skapes, bevares og realiseres».

Modellen bygger på følgende komponenter:

Internt miljø

Det interne miljøet er utgangspunktet for de ansattes holdning til risiko. Det omfatter også filosofi for risikostyring og risikoappetitt, integritet, etiske verdier og miljøet de opererer i.

Etablering av målsettinger

Målsettinger må finnes før ledelsen kan identifisere potensielle hendelser som kan påvirke oppnåelsen av disse. Helhetlig risikostyring sikrer at ledelsen har på plass en prosess for å etablere målsettinger, og at de valgte målsettingene støtter og er i samsvar med virksomhetens formål og avspeiler dens risikoappetitt.

Identifisering av hendelser

Interne og eksterne hendelser som påvirker virksomhetens måloppnåelse må identifiseres, og man skiller mellom risikoer og muligheter. Muligheter kanaliseres tilbake til ledelsens prosesser for fastsettelse av strategier eller målsettinger.

Risikovurdering

Risikoer blir analysert, og sannsynlighet og konsekvens vurderes for å avgjøre hvordan den skal håndteres. Både iboende og gjenværende risiko blir vurdert.

Risikohåndtering

Ledelsen velger form for risikohåndtering – å unngå, akseptere, redusere eller dele risiko – og utvikler en handlingsplan for å bringe samsvar med virksomhetens risikotoleranse.

---

² The Committee of Sponsoring Organisations of the Treadway Commission (COSO) har gitt innhold til begrepene gjennom et rammeverk som er internasjonalt anerkjent og benyttet bl.a. i lovgivning innen finansområdet.

Kontrollaktiviteter

Retningslinjer og rutiner blir etablert og implementert for å sikre at risikohåndteringen blir utført på en effektiv måte.

Informasjon og kommunikasjon

Relevant informasjon blir identifisert, behandlet og kommunisert i en form og i et tidsperspektiv som gjør det mulig for de ansatte å ivareta sitt ansvar. Effektiv kommunikasjon skjer også i videre forstand, både vertikalt og horisontalt i virksomheten.

Oppfølging

Den helhetlige risikostyringsprosessen blir fulgt opp og endret etter behov. Oppfølging utføres gjennom løpende ledelsesaktiviteter, uavhengige evalueringer eller begge deler.

6.2. Strategidokument

«Strategi for helhetlig risikostyring» er konsernets overordnede dokument for styring av risiko, og revideres årlig. Prosessen for risikovurderinger, nøkkelprosessgjennomgang, funksjons- og ansvarsmatriser, fullmaktsstrukturer og lederbekreftelser er beskrevet, og dokumentet oppsummeres i en årsplan for risikostyringsarbeidet. Oversikt over ansvar, mottakere, frekvens og innhold i rapportering av finansiell informasjon er beskrevet (se også punkt «6.5 Rapportering»).

6.3. Roller og ansvar

Bankens organisering med kontrollfunksjoner er vist i figuren på neste side. Organisering og kontrollfunksjoner er i tråd med gjeldende lovverk. Bestemmelsene om helhetlig risikostyring finner vi i finansforetakslovens § 13-5, herunder om forsvarlig virksomhet og god forretningsskikk. I § 13-5 (1) heter det at et finansforetak skal organiseres og drives på en forsvarlig måte. Foretaket skal ha klar organisasjonsstruktur og ansvarsdeling samt klare og hensiktsmessige styrings- og kontrollordninger. Foretaket skal ha hensiktsmessige retningslinjer og rutiner for å identifisere, styre, overvåke og rapportere risiko foretaket er, eller kan bli, eksponert for. Konsernet skal ha en tydelig organisering med klart definerte ansvarsområder og fullmakter, som er sentrale elementer i god risikostyring og internkontroll.

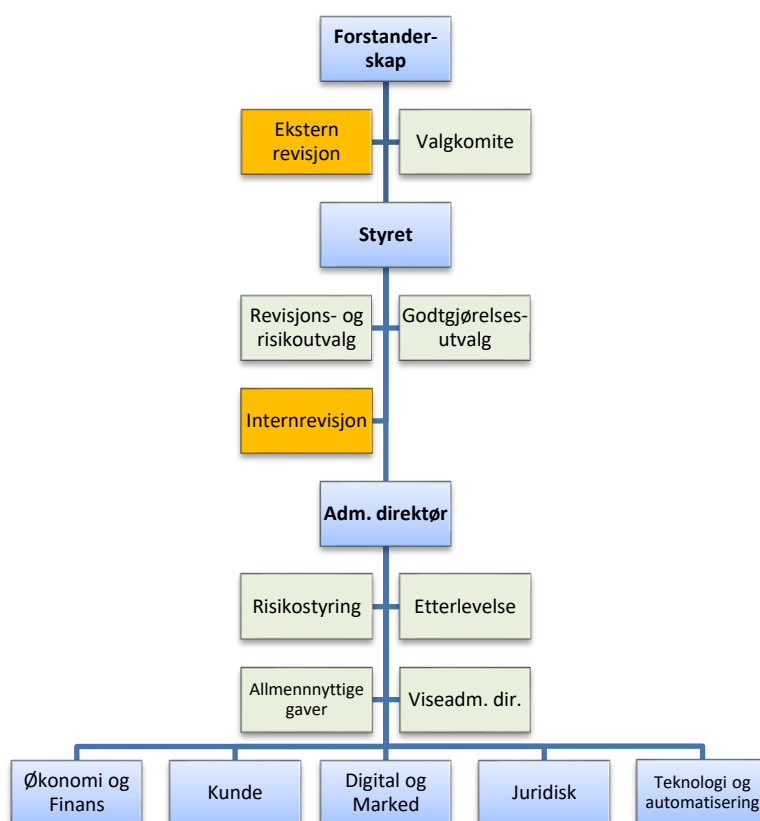
Adm.dir. bekrefter årlig i tråd med § 37 i CRR/CRDIV-forskriften at banken tilfredsstiller lov- og forskriftsmessige krav til risikostyring og internkontroll, herunder at lederne av alle vesentlige risikoområder har vurdert gjennomføringen av internkontrollen. Rapporten «Samlet årlig risikovurdering» redegjør for at samlet vurdering av risiko og gjennomføringen av internkontrollen er hensiktsmessig og tilpasset konsernets risikoprofil og strategi. Styret behandler denne rapporten og Pilar 3-dokumentet og vedlegget til dette. Se også side 41 i bankens årsrapport, hvor det redegjøres for eierstyring og selskapsledelse i detalj. I samme dokument på side 139 finnes også styrets erklæring i henhold til verdipapirhandelloven §5-5. Detaljerte nøkkeltall er også å finne i årsregnskapet.

Forstanderskapet

Forstanderskapet er bankens øverste organ. Forstanderskapet skal påse at sparebanken virker etter sitt formål i samsvar med lover, vedtekter og vedtak fattet av forstanderskapet. I henhold til vedtektene skal følgende saker behandles av det ordinære forstanderskapet:

- Valg av forstanderskapets leder og nestleder.
- Godkjenning av årsregnskap og årsberetning, herunder disponering av overskudd/ utdeling av utbytte.
- Andre saker som etter lov eller vedtekter hører under forstanderskapet, herunder valg av styremedlemmer.

Figur 6 - Administrativ organisasjonsstruktur

Styret

Styret skal fastsette mål og strategi for konsernet samt overordnede retningslinjer for virksomheten. Styret skal fastsette prinsipper for helhetlig risikostyring for konsernet som helhet og innenfor hvert enkelt virksomhetsområde. Styret skal videre påse at helhetlig risikostyring blir etablert og gjennomført i samsvar med lover, forskrifter, vedtekter, pålegg fra Finanstilsynet og retningslinjer gitt av styret til administrasjonen. Styret arbeider etter en instruks som oppdateres jevnlig.

Styret skal påse at konsernet er hensiktsmessig organisert, herunder at det er klare ansvarsforhold og at det er etablert nødvendig arbeidsdeling. Styret skal årlig evaluere sitt arbeid og sin kompetanse knyttet til bankens helhetlige risikostyring. Styret må forsikre seg om at retningslinjer for planlegging og styring er kommunisert og implementert i hele konsernet og sikre en ressursforsvarlig oppfølging. Styret har ansvar for at kapitalplanlegging og styring av kapitalbehov er en del av konsernets samlede risikostyring. Styret skal ta stilling til risikotoleransen og konkludere i forhold til nødvendig kapitalbehov, kapitalplan med beredskapsplaner og kapitalmål.

Konsernets valgkomitéer skal ved forslag på kandidater til de forskjellige verv særlig vektlegge at styremedlemmene har god forståelse for sine oppgaver, at de er kvalifisert for oppgaven, at det er kandidater som vil fremme sparebankidentiteten, og at de har den formelle kompetanse og/eller realkompetanse som er nødvendig. Ved forslag til kandidater til styret skal det påses at bankens styre får en variert og best mulig sammensetning for å sikre at banken styres på en god og hensiktsmessig måte med grunnlag i konsernets virksomhet. Det skal legges vekt på lokal tilknytning og forankring i bankens primærområde.

Det skal foreligge plan for introduksjon og opplæring av styrets medlemmer som skal gjennomgåes jevnlig og oppdateres ved behov.

Styrets medlemmer har ved årsskiftet følgende antall styreverv utenfor konsernet (herunder i boligsameier mv.):

• Øivind Andersson (leder):	7
• Cecilie Hagby (nestleder):	1
• Arne K. Stokke:	2
• Elly Therese Thoresen:	1
• Jorunn Rønning Indreli:	4
• Ole B. Hoen:	6
• Sissel Album Fjeld:	0
• Ole-Martin Solberg:	0

Styrets revisjons- og risikoutvalg

Revisjons- og risikoutvalget er et forberedende og rådgivende utvalg for styret. Utvalgets overordnede funksjon er å føre uavhengig kontroll med konsernets finansielle rapportering og kontrollsystemer. Utvalget hadde 9 møter i 2021, hvorav et felles med godtgjørelsesutvalget. Revisjons- og risikoutvalget skal:

- Forberede styrets vurdering av risiko og samlet kapital- og likviditetsbehov
- Minst årlig gjennomgå foretakets risikostrategi og overordnet risikotoleranse og risikorammer i forhold til bankens faktiske og antatte fremtidige risikobærende evne og soliditet
- Ha jevnlig kontakt med risikokontrollfunksjonen og motta relevant rapportering fra foretakets kontrollfunksjoner
- Overvåke at foretakets risikostrategier følges og at det er etablert prosedyrer for å sikre etterlevelse av alle godkjente risikopolicyer, herunder retningslinjer om varsling, etiske regler og antihvitvasking og terrorfinansiering, ESG og personvern.
- Vurdere om prising av foretakets produkter tar hensyn til foretakets forretningsmodell og risikostrategi
- Overvåke systemene for internkontroll og risikostyring samt foretakets internrevisjon, som gjelder foretakets regnskapsrapportering uten at det bryter med revisjonsutvalgets uavhengige rolle
- Forberede styrets oppfølging av regnskapsrapporteringsprosessen og komme med anbefalinger eller forslag for å sikre dens integritet
- Ha løpende kontakt med bankens valgte revisor om revisjonen av årsregnskapet, herunder særlig overvåke revisjonsutførelsen i lys av forhold Finanstilsynet har påpekt i henhold til revisjonsforordningen artikkel 26 nr. 6, jf. Revisorloven § 12-1
- Informere styret om resultatet av den lovfestede revisjonen, og forklare hvordan revisjonen bidro til regnskapsrapportering med integritet og utvalgets rolle i denne prosessen
- Komme med anbefalinger overfor styret for å sikre rapporteringens integritet
- Vurdere og overvåke revisors uavhengighet og objektivitet, herunder godkjenne alle andre tjenester enn revisjon som er levert fra revisor
- Ha ansvaret for å forberede valg av ekstern og intern revisor og gi sine anbefalinger
- Overvåke rotasjonskravene til revisor

Godtgjørelsesutvalg

Det er etter krav i finansforetaksloven § 15-1 flg. og finansforetaksforskriften § 15-1 flg. etablert et godtgjørelsesutvalg i sparebanken. Godtgjørelsesutvalget har som oppgave å forberede for styret retningslinjer for godtgjørelse til ledende ansatte og ansatte som har arbeidsoppgaver av betydning for foretakets risikoeksponering. De skal videre sørge for at foretaket til enhver tid har og praktiserer retningslinjer og rammer for godtgjørelsesordningen som er i samsvar med Finansforetaksloven og Finansforetaksforskriftens bestemmelser om godtgjørelsesordninger i finansforetak. Ytterligere informasjon er gitt i kapittel 13.

Administrerende direktør

Administrerende direktør er ansvarlig for, skal utarbeide og følge opp at:

- Det er etablert en forsvarlig helhetlig risikostyring etter retningslinjer fastsatt av styret.
- Helhetlig risikostyring blir dokumentert, gjennomført og overvåket på forsvarlig måte.
- Rapporteringsplikten til styret er i samsvar med lover, forskrifter, vedtekter og konsernets vedtatte prinsipper om dette, herunder om internkontrollen har vært gjennomført på en tilfredsstillende måte og om det er behov for nye tiltak.
- Risikostyringssystemene gjennomføres, følges opp og dokumenteres i samsvar med lover, forskrifter, strategier og rutiner.
- Risikostyringsprosessen er hensiktsmessig og effektiv.

Administrerende direktør skal sørge for at konsernet er hensiktsmessig organisert, herunder at det er klare ansvarsforhold og at det er etablert nødvendig arbeidsdeling. Administrerende direktør har ansvar for prosess for vurdering av risikoer og samlet risiko knyttet til virksomheten, og på bakgrunn av dette, vurdering av samlet kapitalbehov for virksomheten, blir gjennomført.

Ledere av forretningsområder

Ledere av forretningsområdene, herunder direktørene og mellomlederne, har ansvar for:

- Å etablere og gjennomføre forsvarlig risikostyring innenfor sitt område, herunder vurdere risiko og etablere, dokumentere og bekrefte nødvendige linjekontroller.
- Etterlevelse av gjeldende regelverk.
- Rapportering knyttet til helhetlig risikostyring, herunder rapportering av vesentlige brudd/hendelser.

Ansatte

De ansatte har ansvar for å:

- Besitte tilstrekkelig kompetanse om sitt ansvarsområde og sine arbeidsoppgaver for tilstrekkelig egenkontroll.
- Utføre arbeid innenfor vedtatte instruksjoner, rammer og fullmakter med riktig kvalitet.
- Rapportere vesentlige brudd/hendelser til leder.

Helhetlig risikostyring skal være en del av den løpende oppfølgingen mellom leder og den ansatte. Den ansattes rolle i dette skal synliggjøres og følges opp.

Risikostyring

Avdeling Risikostyring skal:

- Ha et konsernansvar for oppfølging av strategi for helhetlig Risikostyring
- Sitte i «førersetet» når strategier skal utformes på sentrale risikoområder
- Skal være involvert i vurderingene av risikoer forbundet med vesentlige kredittbevilgninger, nye og vesentlige endringer i produkter, tjenester og andre aktiviteter, herunder utkontraktering
- Skal være involvert i utarbeidelsen av risikotoleranse, risikostrategier og overordnede rammer for risikotakingen
- Lede arbeidet med ICAAP og gjennomføre stresstester og prognoser på selvstendig basis
- Være et uavhengig miljø som utfordrer de operative avdelingene i banken.
- Bidra til videreutvikling av bankens rammeverk for helhetlig risikostyring- og internkontroll, herunder risikostrategi, metoder, modeller og systemer i henhold til anerkjente prinsipper.
- Påse at risikostyringssystemene implementeres, benyttes, følges opp og dokumenteres i samsvar med lover, forskrifter, strategi og rutiner og at risikostyringsprosessen er hensiktsmessig og effektiv.
- Følge opp bankens risikostatus og utvikling i forhold til vedtatte risikostrategiske måltall og forretningsstrategi

- Motta eller utarbeide periodisk og tilstrekkelig informasjon for å ivareta og følge opp rapportering til administrerende direktør.
- Delta i møter i styrets revisjons- og risikoutvalg

Avdelingsleder risikostyring skal ikke kunne avsettes uten samtykke fra styret, jf. CRR/CRD IV-forskriften, § 38.

Etterlevelse

Avdeling Etterlevelse skal:

- Ha et konsernansvar for oppfølging av strategi for helhetlig Risikostyring
- Sitte i «førersetet» når strategier skal utformes på sentrale risikoområder
- Skal være involvert i vurderingene av risikoer forbundet med nye og vesentlige endringer i produkter, tjenester og andre aktiviteter, herunder utkontraktering. Videre fasilitere bankens workshops i forbindelse med identifisering, vurdering og håndtering av de ulike avdelingens operasjonelle risikoer.
- Skal være involvert i utarbeidelsen av risikotoleranse, risikostrategier og overordnede rammer for risikotakingen
- Være et uavhengig miljø som utfordrer de operative avdelingene i banken
- Bidra til videreutvikling av bankens rammeverk for helhetlig risikostyring- og internkontroll, herunder risikostrategi, metoder, modeller og systemer i henhold til anerkjente prinsipper.
- Påse at risikostyringssystemene implementeres, benyttes, følges opp og dokumenteres i samsvar med lover, forskrifter, strategi og rutiner og at risikostyringsprosessen er hensiktsmessig og effektiv.
- Koordinere den årlige lederbekreftelsen i henhold til CRR/CRD IV-forskriften, § 37.
- Følge opp bankens risikostatus og utvikling i forhold til vedtatte risikostrategiske måltall og forretningsstrategi
- Motta eller utarbeide periodisk og tilstrekkelig informasjon for å ivareta og følge opp rapportering til administrerende direktør.
- Sørge for at det opprettes effektive systemer og prosesser for etterlevelse av gjeldende regelverk samt fange opp endringer i lover/forskrifter, bransjestandarder og interne retningslinjer, og påse at disse blir implementert i banken.
- Teste, vurdere og gi råd om internkontrollen.
- Delta i møter i styrets revisjons- og risikoutvalg
- Ansvar for å gjennomføre årlige nøkkelprosessgjennomganger og fremlegge forslag og vurderinger for bankens ledelse.

Avdelingsleder etterlevelse skal ikke kunne avsettes uten samtykke fra styret, jf. CRR/CRD IV-forskriften, § 39.

Internrevisjon

Internrevisjonen skal:

- Rapportere til styret, ha rett til å møte i styremøtene og avgi rapport om risikostyringen og internkontrollen minimum en gang per år.
- Gi objektive råd til styret og ledelsen om konsernets risikostyring, utforming og etterlevelse av kontroller samt etterlevelse av etablerte rutiner, prosedyrer og retningslinjer.
- Ha tilstrekkelig kompetanse og erfaring, metodikk og verktøy for å sikre at alle områder med høy og kritisk risiko dekkes.
- Gjennomføre planlagte internkontroller.

Nærmere føringer for internrevisors arbeid er gitt av styret i egen instruks.

Eksternrevisjon

Ekstern revisor gir ledelsen og styret uavhengige og objektive synspunkter som kan bidra til at banken når sine målsettinger ikke bare for regnskapsrapportering, men også for målsettinger innenfor andre kategorier. I forbindelse med årsregnskapsrevisjonen fremlegger revisor sitt syn på i hvilken grad regnskapet gir et forsvarlig uttrykk for virksomhetens økonomiske stilling i overensstemmelse med god regnskapsskikk, og bidrar således til virksomhetens målsettinger for regnskapsrapportering. Revisor kan videre bidra ved å gi nyttig informasjon til ledelsen i dens gjennomføring av aktiviteter relatert til risikostyring. Slik informasjon omfatter revisjonsfunn, analytisk informasjon og anbefalinger om nødvendige tiltak for å nå etablerte målsettinger, og funn som revisor gjør angående mangler ved risikostyring og kontroll med anbefalinger om forbedringer.

Gransker

I tråd med finansforetakslovens § 11-14 er Ernst & Young AS utnevnt som uavhengig gransker for Sparebanken Øst Boligkreditt AS. Gransker gjennomfører selvstendige kvartalsvise kontroller blant annet av lovbestemt register og beløpsmessig balanse mellom sikkerhetsmasse og utstedte obligasjoner med fortrinnsrett. Gransker rapporterer regelmessig til finanstillstyret.

Finanstillstyret

Finanstillstyret er et selvstendig myndighetsorgan som bygger på lover og vedtak fra Stortinget, Regjeringen og Finansdepartementet og på internasjonale standarder for finansielt tilsyn. Gjennom tilsyn med foretak og markeder skal Finanstillstyret bidra til finansiell stabilitet og ordnede markedsforhold og til at brukerne kan stole på at finansielle avtaler og tjenester blir fulgt opp etter formålet. I tillegg til det forebyggende arbeidet må Finanstillstyret kunne bidra til å løse problemer som kan oppstå. Finanstillstyret legger til grunn at norske virksomheter skal ha konkurransevilkår som samlet sett er på linje med virksomheter i andre EØS-land.

Andre organer og kontrollpunkter

Bankens balansestyringskomité har jevnlig møter der status og tiltak med hensyn til likviditets- og kapital situasjonen drøftes. I BSK møter administrerende direktør, viseadministrerende direktør, direktør økonomi og finans, avd. leder risikostyring, finanssjef, sjefanalytiker og regnskapssjef. BSK er også forum for vurderinger knyttet til Gjenopprettingsplanen under normale forhold, herunder løpende vurdering av indikatorer og triggere. Se også avsnitt 6.6.

Risikokomiteén har til formål å vurdere risikoeksponering og risikorapportering. Komiteén skal gjøre vurderinger av kapitalbehovet og behandle risikorapporteringen til styret. Komiteéns medlemmer er advokat, avdelingsledere for hhv. Risikostyring og Etterlevelse, kontrollere, avdelingsleder innfordring, kredittsjef, avdelingsleder kreditt personmarked, direktør IT og automasjon. Komiteéns konklusjoner og merknader protokollføres og oversendes administrerende direktør.

Det er opprettet en egen **avdeling for antihvitvask**. Avdelingens oppgaver er nærmere beskrevet i kapittel 10.2. Bankens **hvitvaskingsansvarlig** er juridisk direktør Kirsten B. Østby-Deglum.

Personvernombud er oppnevnt for konsernet Sparebanken Øst. Personvernombudet skal:

- Informere og gi råd til virksomheten om forpliktelsene som følger av lovverket
- Kontrollere overholdelsen av personvernregelverket
- Gjennomføre opplæring og holdningsskapende tiltak av de ansatte som er involvert i behandlingsaktivitetene
- På anmodning gi råd om vurdering av personvernkonsekvenser og kontrollere gjennomføringen av dem dersom konsekvensen vurderes som høy
- Samarbeide med og fungere som kontaktpunkt mot Datatilsynet, ved behov rådføre seg med Datatilsynet, samt ansvarlig for å sende avviksmeldinger til Datatilsynet

6.4. Finanstilsynets moduler og retningslinjer fra EBA

COSO presenterer et teoretisk rammeverk sammen med teknikker og verktøy for bruk av rammeverket. I praksis er utfordringen å finne gode og robuste løsninger som fungerer hver dag for styret, ledelsen, mellomledere og ansatte i banken. I tillegg til generelle prinsipper for helhetlig risikostyring er banken underlagt omfattende konsesjonsmessige krav gjennom regulatoriske regler og retningslinjer. **Finanstilsynet** benytter i sin tilsynsvirksomhet moduler for evaluering av bankens overordnede risikostyring. Modulene er delt inn i risikotyper og omfatter:

- Intern virksomhetsstyring
- Kredittrisiko, markedsrisiko og likviditetsrisiko med følgende undermoduler:
  - Evaluering av risikonivå
  - Evaluering av styring og kontroll
- Operasjonell risiko

Modulene er mer spesifikke enn COSO og rettet spesifikt mot finansforetak, og bygger på internasjonale anbefalinger og erfaringer fra tilsynsarbeidet.

Den europeiske banktilsynsmyndigheten EBA (European Banking Authority) utarbeider retningslinjer om en rekke temaer knyttet til direktiver og forordninger som er gjeldende i norsk rett gjennom EØS-avtalen. På sine hjemmesider publiserer Finanstilsynet hvilke retningslinjer som er bekreftet overfor EBA vil følges, som innebærer at retningslinjene anses å være i samsvar med norsk lovgivning og at Finanstilsynet vil legge vekt på innholdet i sin praktisering og håndheving av norske rettsregler på området. Sparebanken Øst vil hensynta disse retningslinjene i sin virksomhet, herunder også retningslinjenes prinsipper om proporsjonalitet.

6.5. Rapportering

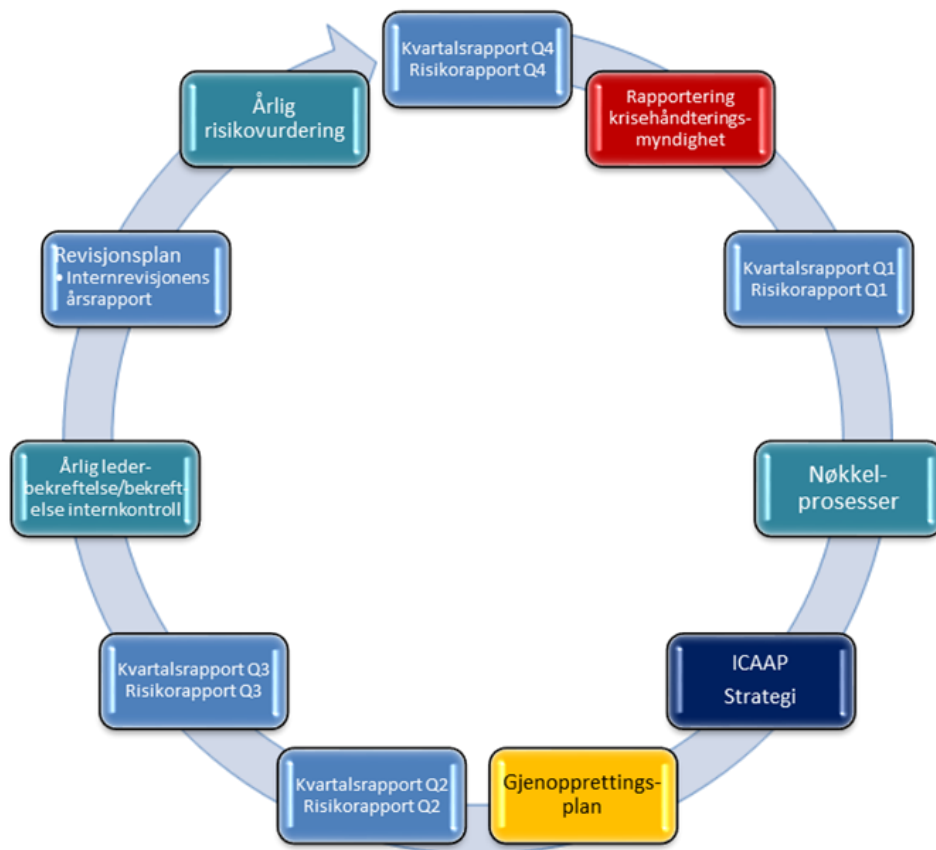
Det er etablert et rapporteringssystem som gir **styret og administrasjonen** informasjon om status og utvikling for alle viktige målefaktorer i banken, herunder sentrale risikofaktorer. Denne rapporteringen omfatter:

- Månedssregnskap med budsjettkontroll
- Månedlig virksomhetsrapport fra adm. direktør til styret
- Månedlig rammekontroll Kredittrisiko til virksomhetsrapport
- Månedlig statusrapport Finans med rammekontroll og indikatorer for gjenoppretting
- Kvartalsvis risikorapport med rammekontroller, stresstest kapital og likviditet, indikatorer for gjenoppretting
- Kvartals- og hendelsesrapport fra avdeling Etterlevelse
- Controllerrapporter i henhold til årsplan for hele konsernet
- Årlig rapport om samlet risikovurdering
- Års- og kvartalsregnskap med status på kapitaldekning
- Internrevisjonsrapporter i henhold til årsplan for hele konsernet
- Gjenopprettingsplan i henhold til kapittel 20 i Finansforetaksloven

Rapportering av status og avvik ligger til grunn for oppfølging av måloppnåelse, etterlevelse av rammer og gjennomføring av tiltak. Dette er nødvendig for å sikre en forsvarlig og helhetlig risikostyring.

I figuren under vises hvordan vesentlige aktiviteter på risikostyringsområdet gjennomføres over et kalenderår, hvor gjenopprettingsplanen ajourføres ved endringer i strategi og påvirkes av nye eller endrede risikovurderinger, rammer og mål:

Figur 7 - Årshjul risikostyring

6.6. Gjenopprettingsplan

Det er etter reglene i Finansforetakslovens kapittel 20 utarbeidet en gjenopprettingsplan for kapital- og likviditetskriser. Den overordnede hensikten med gjenopprettingsplanen er å gi banken et verktøy for å overvåke og identifisere finansielle krisesituasjoner tidlig, ta hensiktsmessige beslutninger og forberede og gjennomføre tiltak for å forhindre at banken blir alvorlig rammet ved en finansiell krise.

Dette sikres gjennom et aktivt samspill mellom utvikling/vedlikehold av gjenopprettingsplanen og utvikling/vedlikehold av forretningsmessig strategi, risikotoleranse, risikopolicyer og risikorammer, samt styrets vurdering av kapital- og likviditetsbehov slik at bankens faktiske og maksimale risikotaking tilpasses hensynet til å:

- Skape og bevare verdier for *eierne*
- Beskytte *kreditorene*
- Sikre av at sannsynligheten for en gjenopprettingssituasjon ikke er *uforsvarlig høy*

Bruk av Early Warning-indikatorer (EWI) som en integrert del av både ordinær risikostyring og gjenopprettingsplanen skal sikre at signaler om mulige alvorlige finansielle utfordringer avdekkes i tide, og at nødvendige korrigerende tiltak kan iverksettes for å unngå en forverring av situasjonen.

Dersom den finansielle krisen er uunngåelig skal gjenopprettingsplanen sikre at banken raskt er i stand til å fatte tiltak som hjelper banken å komme tilbake til en normal driftssituasjon så raskt som mulig.

Planen skal sikre at:

- Banken aktivt *overvåker* hvorvidt en finansiell krise er under utvikling.
- Banken har finansielle, kommunikasjonsmessige og operasjonelle *tiltak* på plass som sikrer at banken er i stand til å gjenvinne/opprettholde sin finansielle og operasjonelle styrke, tillit i markedet og generelle levedyktighet.
- Banken er i stand til å gjennomføre gjenopprettingstiltak på en *effektiv* måte.
- Banken er *forberedt* gjennom kontinuerlig å opprettholde en *oppdatert* gjenopprettingsplan. Planen revideres og vedtas av bankens styre minimum en gang per år.

Det rapporteres også utførlig informasjon til Krisehåndteringsmyndighetene (Finanstilsynet), som utarbeider egen plan for hvordan banken skal behandles i tilfelle av en krise. Se også kapittel 3.6, som omhandler krav til konvertibel gjeld.

7. Kredittrisiko

7.1. Styring og kontroll av kredittrisiko

Kredittrisiko er risikoen for tap som følge av kunders/debitors manglende evne eller vilje til å oppfylle sine forpliktelser. Kredittrisiko kan uttrykkes som sannsynlighet for mislighold sammenholdt med fordringens størrelse og verdien av eventuelle sikkerheter på misligholdstidspunktet, alternativt konkurstidspunktet.

Dokumentet «**Strategi kredittrisiko**» har som formål å etablere klare retningslinjer og rammer for styring og kontroll av kredittrisiko i Sparebanken Øst. Fra dette utgår bevilgningsreglement, kreditthåndbøker og instruksjer.

Kreditstrategien angir de overordnede prinsipper for bankens kredittgivning og den ønskede risikoprofil. Videre skal strategien sikre at bankens aktiviteter innenfor kredittområdet er i tråd med de rammebetingelser og retningslinjer som følger av bankens overordnede forretningsidé, strategiske planer og budsjetter, samt at aktivitetene er forsvarlig i forhold til bankens evne og vilje til å bære risiko. Strategien bidrar til at banken har en etablert kredittportefølje med en kvalitet og sammensetning som sikrer bankens lønnsomhet på kort og lang sikt. Videre bidrar kreditstrategien til å sikre at bankens håndtering av kredittrisiko skjer i samsvar med de krav som følger av lover, forskrifter, rundskriv fra myndigheter og andre regulatoriske forhold.

Konsernet har en risikotoleranse definert gjennom styrevedtatte rammer. Sammen med prispolicy, og budsjetterte vekstambisjoner skal disse sikre at konsernets økonomiske måltall oppnås innenfor vedtatte risikotoleranse. Bankens prispolicy er beskrevet i kredittstrategidokumentet. Banken etterstreber en prising basert på underliggende prosjekt- og selskapsrisiko, herunder basert på bankens risikoklassifiseringsmodell. Strategi kredittrisiko må sees i sammenheng med bankens øvrige strategidokumenter. Strategi kredittrisiko og bevilgningsreglement revideres og besluttet av styret minimum årlig. Bevilgningsfullmakter differensieres innenfor bedriftsmarkedet på stillingsnivå, og med bakgrunn i engasjementenes størrelse og risiko. Innenfor personmarkedet er bevilgningsfullmakter basert på stillingsnivå, og med bakgrunn i engasjementenes størrelse.

Bankens kredittprosesser er underlagt en tydelig organisering og ansvarsfordeling. Alle organisasjonsenhetene har ledere som rapporterer til konsernets direktørnivå. Alle medarbeidere og ledere som har fått tildelt fullmakter skal ha kompetanse innenfor sitt ansvarsområde i henhold til sin mottatte fullmakt. Sparebanken Øst er tilknyttet Finansnæringsens autorisasjonsordninger (Finaut).

Autorisasjonsordningen i kreditt er en nasjonal autorisasjonsordning som fremmer og sikrer nødvendig kunnskap, holdninger og ferdigheter hos kredittmedarbeidere i **personmarkedet**. Ansatte i Sparebanken Øst som arbeider med kredittrådgivning eller kredittvurdering i personmarkedet skal autoriseres. For å bli autorisert, må man bestå tre kunnskapsprøver, en elektronisk prøve i etisk dilemma, samt bestå praktisk prøve.

Innenfor person- og næringsmarkedet står betjeningsevne og betjeningsvilje sentralt i kredittvurderingene. Utlånsforskriften legger vesentlige føringer for bankens utlånsvirksomhet til privatpersoner. Måling av risiko ved utlån til kunder skjer gjennom risikoklassifisering av kunder. Kunder risikoklassifiseres basert på scoremodeller utviklet med statistiske metoder som estimerer sannsynlighet for mislighold (PD). Risikoklassifiseringen er etablert som en integrert del av kredittprosessen og kravet til årlig reklassifisering av låneengasjement er ivarettatt. Utviklingen i kredittrisiko følges løpende opp med rapporter til bankens ledelse og kvartalsvise rapporter til bankens styre. Avdeling risikostyring følger opp risikoen i kredittporteføljen og har ansvar for å rapportere overordnet til bankens styre og ledergruppe.

Lån og kreditter til personmarkedet gis som hovedregel mot pant i bolig. Banken har en lav eksponering knyttet til utlån og kreditter uten tilhørende sikkerhet.

Lav andel utlån innenfor næringsmarkedet bidrar til generell lav konsentrasjonsrisiko for banken. Eksponering mot næringseiendom utgjør en relativt stor andel av næringsporteføljen, men en begrenset andel av bankens totale utlånsportefølje.

Bankens geografiske nedslagsfelt gir tilgang til et stort markedsområde med fleksibilitet med hensyn til kunder og segmenter. Bankens utlånsportefølje fordeler seg geografisk i hovedsak til det sentrale østlandsområdet.

Banken tar også kredittrisiko gjennom forvaltning av likviditetsreserver og overskuddslikviditet. Banken har til hensikt å holde rentebærende papirer med lav kredittrisiko for avhendelse ved likviditetsbehov eller som grunnlag for deponering for låneadgang i sentralbanken.

Bankens kredittrisiko overvåkes kontinuerlig og det foreligger oppdaterte oversikter over bankens totale motpartsrisiko.

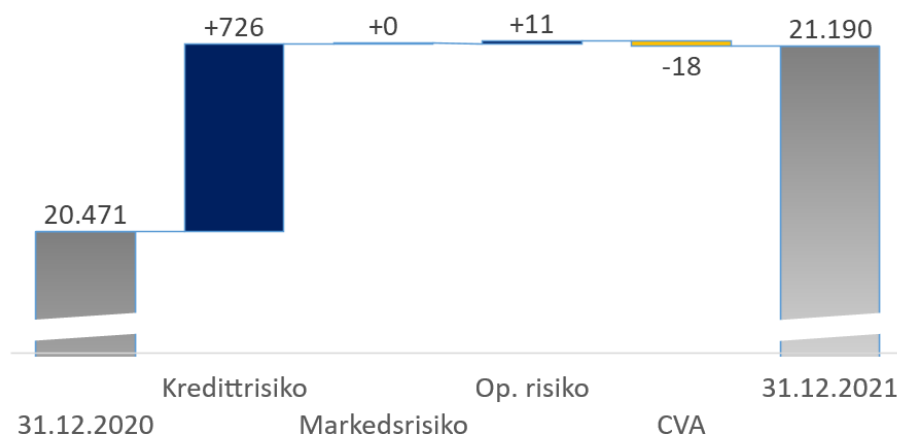
Innenfor **personmarkedet** er det etablert en sentral kredittavdeling som besluttende organ for kredittgivning. Denne kredittavdelingen er lokalisert og organisert som egen enhet og behandler innkommende søknader fra alle bankens markedskanaler. Avdelingen er organisert under direktør Kunde. Innenfor kredittavdelingen er det etablert individuelle fullmakter og en fullmaktsmatrise som beskriver eksisterende fullmaktshierarki.

Innenfor **bedriftsmarkedet** har bedriftsrådgiverne egne individuelle fullmakter. Det primære kriteriet for tildeling av fullmakt er den enkeltes kredittkompetanse. Kredittgivning utover bedriftsrådgivernes fullmakter besluttet i henhold til gjeldende fullmaktsmatrise. Avdelingsledere fra Risikostyring og Etterlevelse deltar i behandlingen av de største kredittsakene, som skal besluttet av Adm.dir. eller styret. Avdeling Etterlevelse gjennomgår regelmessig kredittsaker som en del av den uavhengige annenlinjekontrollen, der etterlevelse av interne retningslinjer og standarder kontrolleres. Resultatene rapporteres til direktør Kunde, leder kreditt bedriftsmarked og leder bedriftsmarked.

Det er etablert et system for oppfølging og rapportering av risikosituasjonen på kredittområdet. Banken benytter både interne og eksterne kilder for å overvåke porteføljer og enkeltkunder. Det er etablert en løpende overvåking av etterlevelse knyttet til vedtatte rammer og retningslinjer, samt rutiner for rapportering av brudd. Avdelinger på ulike nivåer gjennomfører internkontroll etter fastsatt plan. Uavhengig kontroll utføres løpende av avdeling Etterlevelse og internrevisjonen. Rapportering knyttet til rammekontroll og oppfølgingstiltak er etablert. Se også tabeller A5-A9, EU CRB-B og CRB-D i vedlegg.

7.2. Utvikling kredittrisiko

Beregningsgrunnlaget for kredittrisiko har økt med 726 mill. (3,8 %), hovedsakelig knyttet til vekst i massemarkedsporteføljen. I stor grad skyldes dette at flere SMB-kunder omfattes enn tidligere, og flyttes fra foretak til massemarked. Volum høyrisikoengasjementer er redusert med 216 mill., (-33 %) knyttet til færre utviklingsprosjekter eiendom. For detaljer, se Tabell 4 - Risikovektet beregningsgrunnlag konsern på side 9.

Figur 8 - Endring risikovektet beregningsgrunnlag siste år

Som i 2020 har 2021 vært preget av koronapandemien, og stadige smittebølger og nye mutasjoner har medført nye nedstengninger og andre smittetiltak. Likevel har våre kunder greid seg godt gjennom denne vanskelige perioden. Økt inflasjon, spesielt knyttet til høye energipriser og leveranseproblemer i global handel har preget siste del av 2021. Vi har likevel sett vekstøkning i norsk økonomi, og kundeporteføljene er fortsatt robuste. Misligholdet er fortsatt stabilt lavt.

7.3. Sikkerheter

Ved fastsettelse av vektingen av engasjementene i forbindelse med beregningen av kapitalkravet er følgende hovedtyper av pant benyttet:

- Pant i innskudd
- Pant i bolig- og fritidseiendom

Der et engasjement er sikret med pant i fast eiendom er verdien basert på antatt markedsverdi på tidspunktet for siste vurdering av engasjementet. Antatt markedsverdi har sin bakgrunn i kjente omsetningsverdier, takster eller andre typer verddivurderinger, herunder bruk av estimater fra Eiendomsverdi AS hensyntatt interne retningslinjer. Innenfor bedriftsmarkedet vil panteobjektene kontantstrøm være retningsgivende for den vurderte markedsverdien. For alle andre typer sikkerheter inkludert driftsavhengige sikkerheter gjøres det konservative anslag for antatte markedsverdier. Prinsipper for verddivurderinger av alle de underliggende pantobjektene er beskrevet i kreditthåndbøker. Ved årsskiftet er det ikke benyttet garantier i forbindelse med beregningen av kapitalkravet. Se også vedlegg tabeller EU CR3-CR5.

7.4. Mislighold og verdifall

Et misligholdt engasjement defineres som betalingsmislighold dersom følgende kriterier er oppfylt:

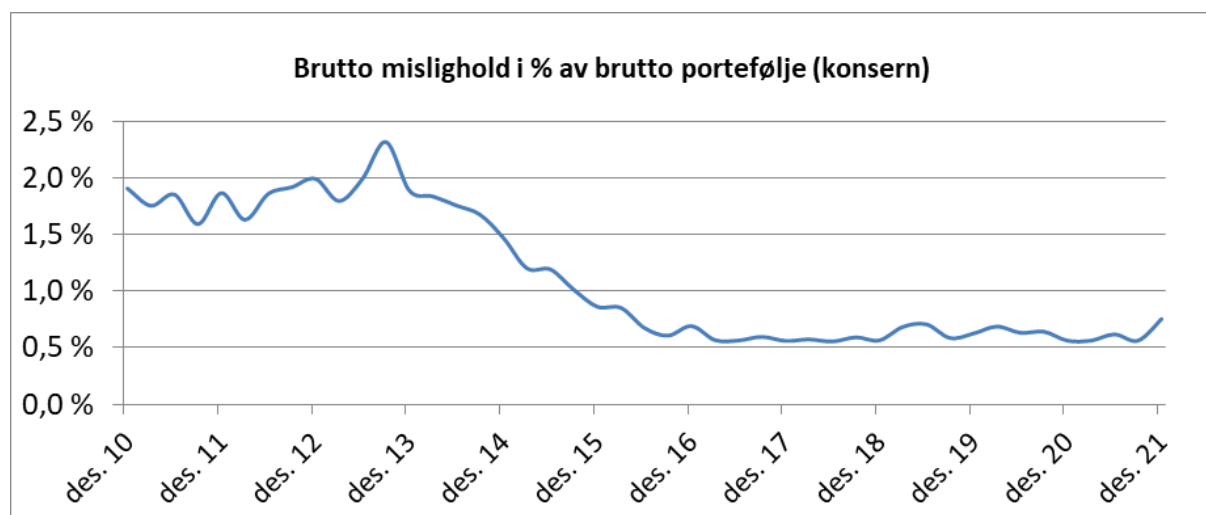
- Restanse over 90 dager
- Forfalt beløp er større enn 1.000 kroner for personkunder eller større enn 2.000 kroner for næringskunder
- Restansen overstiger 1 prosent av nåverdien av kundens totale engasjement

Et engasjement skal også ses på som mislighold dersom det oppstår situasjoner som gjør at det kan vurderes som lite sannsynlig at kunden klarer å innfri sine forpliktelser («unlikeliness to pay»-kriterier), herunder:

- Engasjementet er individuelt tapsvurdert og nedskrevet på grunn av svekket kredittverdighet
- Antar at det vil bli åpnet gjeldsforhandling, konkurs, eller offentlig administrasjon hos motparten
- Vilklårene er endret på grunn av betalings-problemer, og det antas at dette reduserer verdien av kontantstrømmen med et ikke uvesentlig beløp
- Avhender en fordring til underkurs og underkursen ikke er uvesentlig
- Av andre grunner antar at forpliktelsen ikke vil bli oppfylt

Dersom en kunde med et misligholdt engasjement har flere engasjementer i banken, vil samtlige av kundens engasjementer anses misligholdt. For kunder med felles engasjementer vil et mislighold av det felles engasjementet føre til at alle felles engasjementer mellom samme kunder anses misligholdt. Engasjementer rapporteres som misligholdt i en karensperiode på minimum 3 måneder etter at misligholdet har opphørt.

Misligholdte engasjementer tilordnes trinn 3. Se årsrapporten for regnskapsprinsipper og noter for detaljert informasjon i tråd med EU CRB-A.

Figur 9 - Utvikling brutto mislighold i % av brutto utlån (konsern)

Engasjementer nedskrives for kredittap på individuell basis dersom det foreligger objektive bevis på at slikt kredittap har inntruffet. Objektive bevis er anses å foreligge ved vesentlige finansielle problemer hos debitor, betalingsmislighold eller andre vesentlige kontraktsbrudd, innvilget utsettelse av betaling eller ny kreditt til betaling av termin, avtalte endringer i rentesatsen eller i andre avtalevilkår som følge av problemer hos debitor, gjeldsforhandling hos debitor, annen finansiell restrukturering eller konkursbehandling. Estimering av eventuelt kredittap skjer på basis av størrelsen på forventede

fremtidige kontantstrømmer fra salg av panteobjekter og lignende, når kontantstrømmene forventes innbetalt samt diskonteringsrentens størrelse. Tapets størrelse er en direkte funksjon av forskjellen mellom balanseført verdi og nåverdien av neddiskonterte fremtidige kontantstrømmer, neddiskontert med lånets effektive rente. Ved flere sannsynlige utfall legges til grunn den sannsynlighetsvektede nåverdien av neddiskonterte fremtidige kontantstrømmer. Hovedusikkerheten i estimatene av størrelsen på kredittap ligger i vurderingene av kontantstrømmenes størrelse og når i tid de forventes mottatt. Individuelt vurderte tapsavsetninger inngår i forventet tap trinn 3.

Forventet tap beregnes på finansielle eiendeler som er gjeldsinstrumenter målt til amortisert kost eller til virkelig verdi med verdiendring over totalresultatet. Konsernet beregner forventet tap på engasjementssum bestående av utlån, ubenyttede kreditter og garantier. Forventet tap beregnes per engasjement. Tapsestimatene beregnes med utgangspunkt i estimert 12 måneders- og livslang sannsynlighet for mislighold (PD) per kunde. Bankens engasjementer er videre klassifisert i segmenter ut fra produkt, sikkerhet og andre kriterier, slik at hvert segment inneholder lån med tilnærmet samme risikoprofil. For hvert segment er det fastsatt en forventet tapsgrad gitt mislighold. Det er fastsatt en forventet engasjementseksponering. For nedbetalingslån legges det til grunn en forventet nedbetalingsplan, og for rammekreditter og garantier legges til grunn en forventet eksponering gitt mislighold. Forventet tap beregnes ved å multiplisere sannsynlighet for mislighold (PD) * forventet tapsgrad gitt mislighold (LGD) * forventet eksponering ved mislighold (EAD). Ved beregning av forventet tap foretas det en sannsynlighetsvektet beregning basert på analyse av alternative utfall basert på observerte kredittap, og fremadskuende informasjon, inkludert forventet makroøkonomisk utvikling. Konsernet fordeler engasjementer i tre trinn ved beregning av forventet tap:

- Trinn 1: Engasjementer som ikke har vesentlig økning i kredittrisiko etter første gangs innregning, målt med utgangspunkt i endring av sannsynlighet for mislighold (PD), inngår i trinn 1. For engasjementer i trinn 1 beregnes det et forventet 12-måneders tap med utgangspunkt i engasjementets eksponering.
- Trinn 2: Engasjementer med vesentlig økning i kredittrisiko etter første gangs innregning, målt med utgangspunkt i endring av sannsynlighet for mislighold (PD) inkludert engasjementer med betalingsforsinkelse over 30 dager, inngår i trinn 2. For engasjementer i trinn 2 beregnes det et forventet livstidstap med utgangspunkt i engasjementets eksponering og forventet løpetid. Engasjementer med betalingslettelse tilordnes trinn 2 dersom de ikke allerede er tilordnet trinn 2 eller trinn 3. Dersom det vurderes å foreligge vesentlig økt kredittrisiko som følge av forhold som har inntruffet, men som ikke er fanget opp av bankens system for måling av sannsynlighet for mislighold (PD), tilordnes engasjementer trinn 2 dersom de ikke allerede er tilordnet i trinn 2 eller trinn 3.
- Trinn 3: Misligholdte engasjementer, det vil si engasjementer med ytterligere økning i kredittrisiko, inngår i trinn 3. Trinnavsetningen består av både individuelt vurderte tapsavsetninger og modellberegnet forventet tap. For engasjementer hvor det ikke foreligger en individuelt vurdert tapsvurdering beregnes det et forventet tap med utgangspunkt i engasjementets eksponering, segmentets parameter for forventet tap og forventet løpetid.

Det gjøres årlig validering av modellen, ansvaret for dette ligger på Risikostyring. Se også tabeller EU CR1A-CR2-B.

7.5. Forbearance/betalingslettelser

En betalingslettelse er en avtalt endring av en kundes kontantstrøm til banken, som for eksempel rentenedsettelse, forlengelse av løpetid, avdragsfrihet, eller andre forhold som gjør at kundens kontantstrøm reduseres i en gitt periode. Hensikten med betalingslettelser er å hjelpe kunden gjennom en midlertidig økonomisk krevende periode, og samtidig begrense tap. Det er en forutsetning at man forventer at kunden vil kunne møte sine forpliktelser på et senere tidspunkt. Betalingslettelser kan omfatte både misligholdte og ikke misligholdte engasjementer. Slike kunder følges tett opp, og utviklingen på volumet av betalingslettelser rapporteres jevnlig. Se note 12 i Sparebanken Østs årsrapport for detaljer.

7.6. Motregning

Konsernets motregningsadgang følger alminnelige regler i norsk lov. Sparebanken Øst og Sparebanken Øst Boligkreditt AS har med inngått standardiserte og hovedsakelig bilaterale ISDA- avtaler med en rekke finansielle institusjoner som gir partene motregningsrett ved et eventuelt mislighold. Det er i tillegg inngått tilleggsavtaler om sikkerhetsstillelse (CSA), som definerer vilkårene for hvordan sikkerhet skal mottas eller stilles ovenfor motparter i derivatavtaler. Utveksling av sikkerhet reduserer motpartsrisiko i derivathandler, gjenværende risiko vil utgjøre tilnærmet netto markedsverdi hensyntatt mottatt eller stilt sikkerhet. I beregningsgrunnlaget for kapitalkrav inngår beregnet risiko for svekket kredittverdighet hos disse motpartene (CVA-risiko).

Sparebanken Øst vurderer effekten av en eventuell svekket rating som en del av stresstesting likviditet.

7.7. Motparts- og oppgjørssisiko

Motpartsrisiko ved derivatkontrakter og andre poster utenfor balansen er også en form for kredittrisiko ved at inngåtte kontrakter kan gi tap dersom motpart går konkurs eller ikke er i stand til å gjøre opp sine betalingsforpliktelser. Innenfor finansområdet styres dette gjennom dokumentet «**Strategi finansielle risikoeer**», vedtatt av styret. Hovedelementene er rammestyring på porteføljnivå og motpart. Slike kontrakter inngås kun med finansinstitusjoner med rating tilsvarende A- eller bedre fra et godkjent kredittvurderingsbyrå. Motpartsrisiko skal være grunnlagt i risikoreducerende tiltak. Kredittksporing mot datterselskaper under tilsyn (AS Finansiering og Sparebanken Øst Boligkreditt AS) er begrenset oppad til gjeldende kredittrammer fastsatt av styret.

Finansavdelingen administrer disse kredittene. Se også vedlegg i tabeller EU CCR1-EU CCR8.

Plassering i rentebærende verdipapirer for likviditetsformål gjøres i henhold til vedtatt finansstrategi. Her inngår investeringspolicy med konkret risikotoleranse, allokering til aktivaklasser, rammer og fullmakter. Kredittap skal være tilnærmet lik null. En vesentlig del av porteføljen skal være egnet som sikkerhet for låneadgang i Norges Bank. Ved plassering av midler i sertifikater og obligasjoner vurderes risiko ut fra papirenes likviditet (herunder LCR), utsteders rating og andre motpartsspesifikke forhold. Rentebærende verdipapirer regnskapsføres til markedsverdi, slik at endringer i risiko løpende reflekteres i regnskapet. Status mot rammer rapporteres månedlig til adm. direktør og kvartalsvis til styret.

Oppgjørssisiko er en form for kredittrisiko. Dersom kontraktsmotpart ikke oppfyller sine forpliktelser kan oppgjør i form av kontanter eller verdipapirer risikeres tapt. Banken søker å unngå slik risiko ved at kontrakter kun inngås med solide og om mulig ratede motparter, samt ved å benytte velrenommerede clearing-systemer.

Utvikling i motpartsrisiko

Konsernet har størst motpartsrisiko mot de største norske kredittforetakene og ulike statsgaranterte utstedere. Finansstrategien angir rammer for motpartsrisiko og rammene er tett knyttet opp mot rammeverket for beregning av LCR (Liquidity Coverage Ratio). Dette tilsier at de største rammene er på motparter som gir lavest avkortning i LCR-beregningen. Dette vil foruten statsgaranterte utstedere hovedsakelig i Europa, være norske utstedere av Obligasjoner med Fortrinnsrett. Dette er utstedere med svært god rating og således meget lav kredittrisiko. Det er angitt i Finansstrategien at stat og statsgaranterte utstedere skal utgjøre minst 20 % av konsernets likviditetsportefølje. Av dette følger at risikoprofilen i likviditetsporteføljen ikke vil endres nevneverdig ved en økning eller reduksjon i porteføljens størrelse. Motpartsrisikoen anses som lav.

7.8. Konsentrasjonsrisiko

Konsentrasjonsrisiko er et element i den totale kredittrisiko og oppstår dersom det foreligger en overrepresentasjon av engasjementer med like karakteristika. Dette kan for eksempel være konsentrasjon av store engasjementer, konsentrasjon i enkelte bransjer eller geografisk konsentrasjon, det vil si risiko knyttet til næringsengasjementer utenfor bankens kjerneområde. Risikoen styres i forhold til vedtatte rammer, måltall og retningslinjer beskrevet i bankens kredittstrategidokument. Innenfor privatmarkedet er det etablert måltall knyttet til porteføljens risikosammensetning, samt at det foreligger beskrivelser knyttet til inntak av nye kunder. På bedriftsmarkedet er det etablerte rammer og måltall knyttet til størrelseskonsentrasjon og måltall knyttet til bransjekonsentrasjon, risikosammensetning og krav til inntak av nye og nyetablerte bedriftskunder. Videre er det etablert rammer og måltall for enkelte typer kundegrupperinger. Oppfølging av rammer og måltall skjer ved månedlig rapportering til administrasjonen og kvartalsvis gjennom risikorapport til styret fra Risikostyring og Compliance.

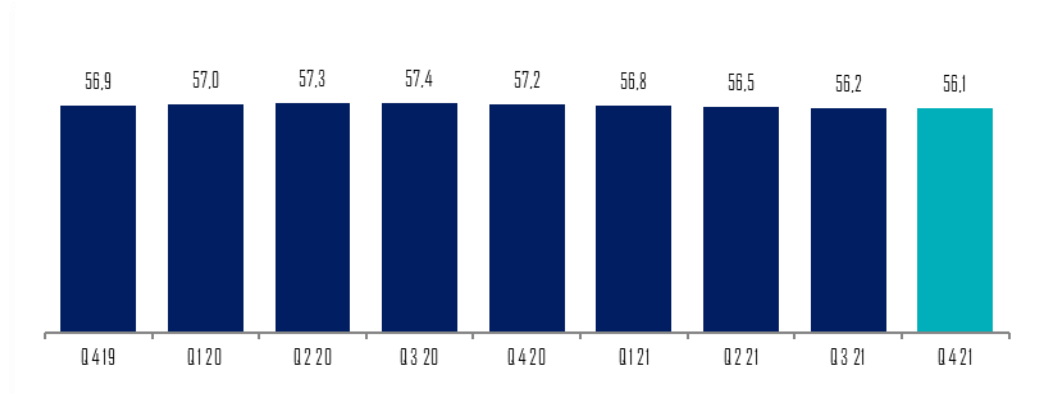
Bankens utlånsportefølje til personkunder og bedrifter fordeler seg geografisk i hovedsak til det sentrale østlandsområdet. Utlånsvirksomheten innenfor bedriftsmarkedet anses ikke å være spesielt rettet mot enkeltbedrifter (hjørnestensbedrifter) eller ensidig økonomisk utvikling i regionen. Banken har meget lav direkte eksponering mot petroleumsnæringen. Eksponering mot næringseiendom har over tid utgjort en relativt stor andel av bedriftsporteføljen, men målt som andel av samlet utlånsportefølje i konsernet utgjør denne eksponering en begrenset andel.

Se tabeller A2 og EU CRB-D i vedlegg.

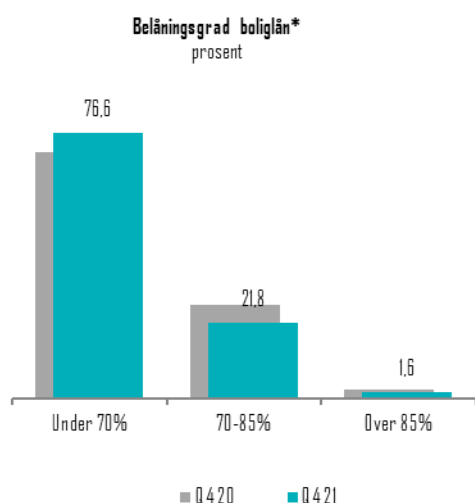

7.9. Restrisiko

Verdifall på boliger vil medføre at deler av utlånsmassen vil falle utenfor 80 prosent av boligens verdi og med det få en høyere risikovekting fra 35 prosent til 75 prosent av låneverdi. Dette vil dermed medføre lavere kapitaldekning. Gjennomsnittlig LTV (forholdet mellom lån og sikkerhetsverdi) følges opp løpende, og vil endre seg ved justering av boligverdier. Det gjøres stresstester for effekt av endrede boligpriser. Volumvektet LTV i boliglånsporteføljen er svakt synkende det siste år.

Figur 10 - Utvikling volumvektet gjennomsnitt LTV boliglån

Bankens restrisiko vurderes som betryggende lav, over 76 % av boliglånsporteføljen i konsernet er under 70 prosent LTV, som figuren til venstre viser. Dette gir en høy buffer for boligprisfall mht. negativ effekt på kapitaldekningen.

Figur 11 - Fordeling LTV boliglån konsern

8. Markedsrisiko

Markedsrisiko er risiko for tap som følge av endringer i observerbare markedsvariabler som renter, valuta og verdipapirmarkeder. Markedsrisiko styres gjennom konsernets overordnede «**Strategi finansielle risikoer**». Rammestyring er verktøyet for styring av markedsrisiko, basert på stresstester. Sparebanken Øst Boligkreditt og AS Financiering har fastsatt egne rutiner for styring av markedsrisiko. For disse selskapene er renterisiko og kredittspreadsrisiko i LCR-portefølje eneste markedsrisiko.

8.1. Renterisiko

Risiko som oppstår ved at konsernet kan ha ulik rentebindingstid på sine eiendeler og forpliktelser. Banken benytter Finanstilsynets metode for å beregne kapitalkrav for renterisiko. For renter vurderes verdiendringene i balansen ved en 2 prosentpoeng endring av markedsrenten sett opp mot intern ramme. I tillegg vurderes effekten av en rekke forskjellige scenarioer med endring av rentekurven. Renteswapper brukes på begge sider av balansen for å redusere renterisiko.

Det er knyttet renterisiko til følgende posisjoner:	Beskrivelse
Utlån til og innskudd fra kunder med flytende rente	På grunn av lovbestemte varslingsfrister er det knyttet en viss renterisiko også til utlån til og innskudd fra kunder med flytende rente. Regelverket tilsier at renteøkning på utlån i forbrukerforhold må varsles med minst 6 ukers frist og rentenedsettelse på innskudd med minst 2 måneders frist.
Utlån til og innskudd fra kunder med fast rente	Rentevilkårene for utlån til og innskudd fra kunder med fast rente er bundet for en nærmere avtalt periode.
Plasseringer i sertifikater og obligasjoner	Sertifikater og obligasjoner har renteklausuler som gjør at rentevilkårene er bundet enten i hele lånets løpetid eller at regulering finner sted med fastsatte tidsintervaller.
Utlån til og innskudd fra kredittinstitusjoner	Utlån til og innskudd fra kredittinstitusjoner har renteklausuler som gjør at rentevilkårene er bundet enten i hele lånets løpetid eller at regulering finner sted med fastsatte tidsintervaller.
Sertifikat- og obligasjonslån, ansvarlig lån og fondsobligasjonslån	Sertifikat- og obligasjonslån, ansvarlig lån og fondsobligasjonslån har renteklausuler som gjør at rentevilkårene er bundet enten i hele lånets løpetid eller at regulering finner sted med fastsatte tidsintervaller.
Derivater (rentebytteavtaler, valutaterminer)	Rentebytteavtaler er avtaler om å bytte bort en forpliktelse til å betale en fast rente i en angitt tidsperiode mot å betale en flytende rente i samme periode eller motsatt. Valutaderivater inneholder implisitt en renterisiko på forskjellen i utviklingen i markedsrentene for de valutaslagene derivatet er relatert til.

Tabell 13 - Beregnet sensitivitet per tidsbånd ved 2 % parallell endring av rentekurven

Renterisiko MNOK	Tidsbånd					Totalt
	< 1 mnd.	<3 mnd.	<1 år	<5 år	>5 år	
Eiendeler	4,3	95,5	5,1	19,5	2,7	127,1
Gjeld	5,6	109,4	3,5	0,0	0,0	118,5
Derivater	0,1	2,0	-3,2	-17,5	-3,0	-21,6
Netto renterisiko	1,2	12,0	1,7	-2,0	0,3	13,1

Tabellen over viser konsernresultatets sensitivitet for et parallelt skift i rentekurven på 2 prosentpoeng. Effekten er beregnet ut fra at et varig skift i rentekurven inntreffer på måletidspunktet og utgjør ett års resultateffekt. For ytterligere informasjon om renterisiko, se års- og kvartalsrapporter.

Tabell 14 - IRRBB1 – Kvantitativ informasjon om renterisiko på bankboken

MNOK År	Sensitivitet på EK		Sensitivitet på nettorente	
	2021	2020	2021	2020
Parallelt skift opp	10,6	9,4	89,4	79,1
Parallelt skift ned	-9,2	-6,6	-89,4	-79,1
Bratt	-12,0	-5,6		
Flat	14,7	10,0		
Kort rente opp	17,6	13,0		
Kort rente ned	-10,0	-5,4		
Maksimum	17,6	13,0		
År	2021		2020	
Kjernekapital	4.215,3		4.026,2	

8.2. Aksjerisiko

Endringer i verdien på posisjoner i egenkapitalinstrumenter. Banken benytter Finanstilsynets metode for å beregne kapitalkrav for aksjerisiko. For ikke-strategiske aksjeposter skal det benyttes 45 prosent verdifall som uttrykk for en stressituasjon.

Konsernets beholdning av egenkapitalinstrumenter måles til virkelig verdi med verdiendring over resultatet. Mottatt utbytte innregnes i resultatet etter at konsernets rett til å motta betaling er fastsatt, og inngår i regnskapslinjen «utbytte».

8.3. Valutarisiko

Valutakursendringer knyttet til eiendeler og gjeld i valuta som ikke er valutasikret. Banken benytter Finanstilsynets metode for å beregne kapitalkrav for valutarisiko. Det benyttes 25 prosent verdiendring i ugunstig retning for rammen av samlet nettoposisjon i valuta, fratrasket to prosent av ansvarlig kapital og pilar 1-kravet.

Valutarisiko reduseres ved å balansere aktiva- og passivaposisjoner i balansen mot hverandre eller ved bruk av valutaderivater. For eiendeler der debitor har anledning til å tilbakebetale før endelig forfall

benyttes rullerende swapper. Der endelig forfall ikke skal fravikes, sikres posisjonene ved bruk av basisswapper.

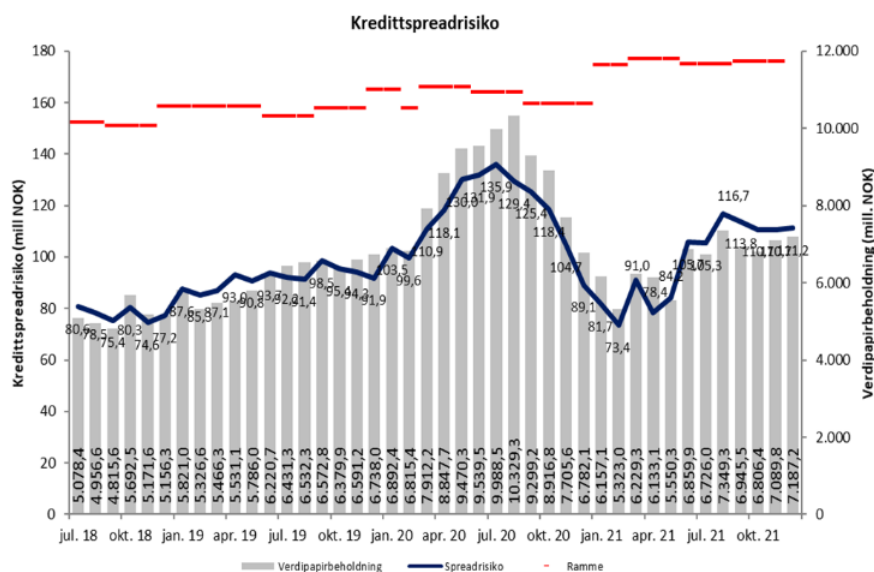
Banken har en ramme som tillater en begrenset valutarisiko. Rammen er langt under den regulatoriske ramme, som er maksimalt 30 prosent av ansvarlig kapital i total valutaeksponering og maksimalt 15 prosent av ansvarlig kapital i en enkelt valuta.

Tabell 15 - Beregnede effekter valutarisiko

Valuta	Økning i valuta-kurs %	Effekt på resultat før skatt	Effekt på egenkapital	Reduksjon i valuta-kurs %	Effekt på resultat før skatt	Effekt på egenkapital
USD	+10	1,4	0,0	-10	-1,4	0,0
Sum		1,4	0,0		-1,4	0,0

8.4. Kredittspreadrisiko

Risiko for tap som følge av reduserte markedsverdier på obligasjonsporteføljen som følge av en økning i marginen (kredittspread). Banken benytter Finanstilsynets metode for å beregne kapitalkrav for renterisiko, basert på kredittkvalitet målt ved rating, durasjon og markedsverdi på porteføljen av rentebærende verdipapirer. Kredittspreadrisiko i likviditetsporteføljen styres slik at tapet ved en gitt endring i kredittspread aldri skal overstige fastsatt ramme. Se under punkt 9. «Likviditetsrisiko» for mer informasjon om likviditetsporteføljen.

8.5. Eiendomsrisiko

Eiendomsrisiko er risiko for reduserte markedsverdier på konsernets egne eiendommer. Konsernets direkte eiendomseksponering ligger i Sparebanken Øst Eiendom AS, morbanken, Øst prosjekt og AS Finansiering. Eksponeringen i eiendom er fastsatt av styret i egne vedtak. Stresstester utføres med utgangspunkt i Finanstilsynets SREP-modell, basert på stressnivå 30 prosent minus pilar 1-kravet. Merverdier ut over bokførte verdier inngår i vurderingen.

8.6. Risikoreduserende tiltak

Banken anvender garantier, derivater og finansielle sikringsforretninger for å redusere risikoeksponering som skyldes endringer i rentenivå, valutakurser og kredittrisiko. Det vises til beskrivelsen av hvert enkelt risikoområde.

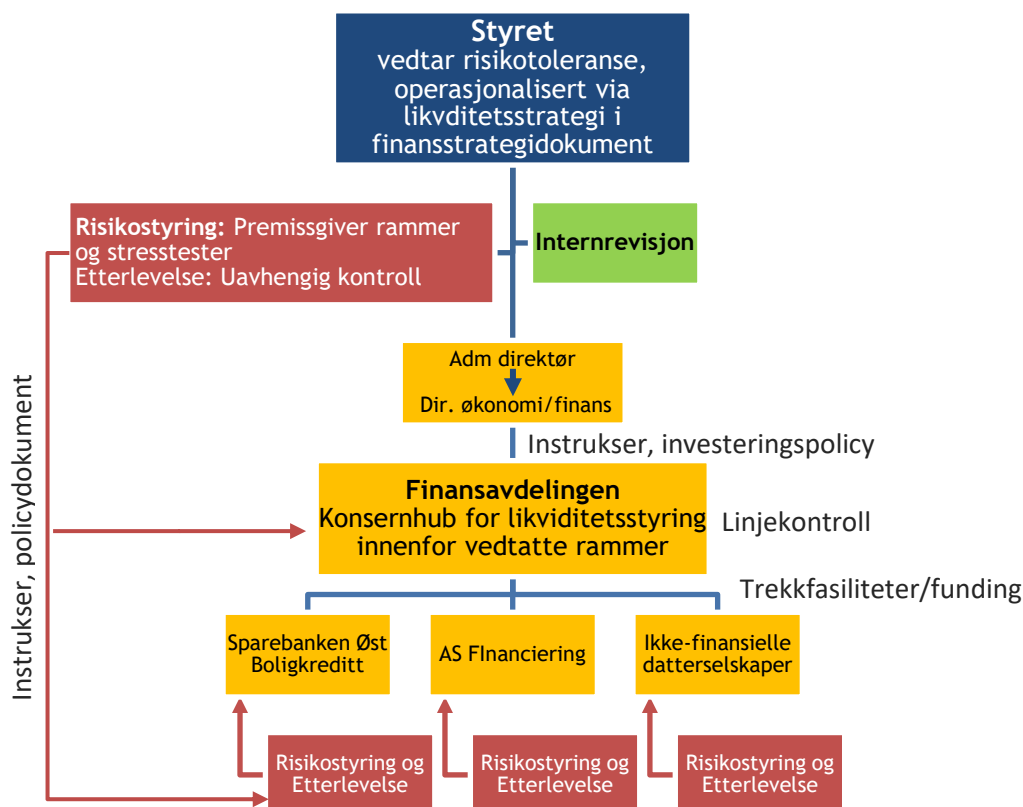
8.7. Utvikling i markedsrisiko

Med unntak av kredittspreadrisiko holder markedsrisiko seg veldig stabilt. Kredittspreadrisikoen endres som følge av endringer i likviditetsporteføljens størrelse. Porteføljens sammensetning holdes relativt stabilt gjennom året, men en økning i størrelse vil gi en økning i kredittspreadrisiko.

9. Likviditetsrisiko

Likviditetsrisiko er risikoen for at tilbydere av likviditet ikke kan eller vil tilby likvider til banken, eventuelt kun til en pris som er vesentlig høyere enn normale markedsvilkår. En slik situasjon kan oppstå ved at banken får en redusert kredittverdighet (virksomhetsspesifikk risiko) eller at markedet for likviditet ikke fungerer på en tilfredsstillende måte (markedsspesifikk risiko). Begrepet likviditetsrisiko benyttes i denne sammenheng i betydningen finansieringsrisiko, dvs. risikoen for en brå og uventet mangel på tilførsel av likviditet. Banken står da uten midler til å finansiere eiendelene etter hvert som innlån forfaller. Begrepet likviditetsrisiko benyttes også om risikoen knyttet til problemer med å avhende finansielle instrumenter i et marked, også benevnt markedslikviditetsrisiko.

Figur 12 - Styring av likviditetsrisiko

Likviditetsrisiko styres gjennom konsernets overordnede finansstrategi og investeringspolicy. Sparebanken Øst Boligkreditt AS og AS Finansiering har fastsatt egne rutiner for styring av likviditetsrisiko, dog slik at operativt ansvar for styringen og de facto likviditetsrisiko er overført til banken gjennom trekkfasiliteter. Den overordnede strategien fastsetter måltall og rammer for likviditetsrisiko på konsernnivå. Likviditetsstyring er underlagt krav til årlig/periodisk gjennomgang med bekreftelse fra internrevisor.

Styring av likviditetsrisiko er ansvarsmessig tillagt bankens økonomidirektør som ansvarlig for av finansavdelingen. Finanssjef har ansvar for gjennomføring av virksomheten knyttet til likviditetsstyring og rapporterer til økonomidirektør. Oppgjør og kontroll med sluttsetter og lignende foretas av regnskapsavdelingen.

Avdeling Risikostyring samarbeider med finansavdelingen om premisser og metoder for risikovurdering, prognoser og stresstester og rapporterer jevnlig internt og til myndighetene, herunder

en rekke likviditetsindikatorer mot rammer. Avdeling Etterlevelse gjennomfører uavhengige kontroller knyttet til likviditetsstyring og stresstesting.

Sparebanken Øst skal ha en konservativ holdning til likviditetsrisiko. Dette innebærer langsiktighet med proaktivitet i forhold til fremtidige likviditetsbehov, fordeling av innlån fra ulike investorgrupper, samt sikring av likviditetsbehov ved plassering i eiendeler med lav likviditets- og kredittrisiko. Risiko styres mot fastsatte rammer. Sparebanken Øst Boligkreditt AS, AS Financiering og øvrige ikke-finansielle datterselskaper inngår i Sparebankens Østs overordnede likviditetsstyring. Forholdet mellom selskapene er regulert i egne avtaler.

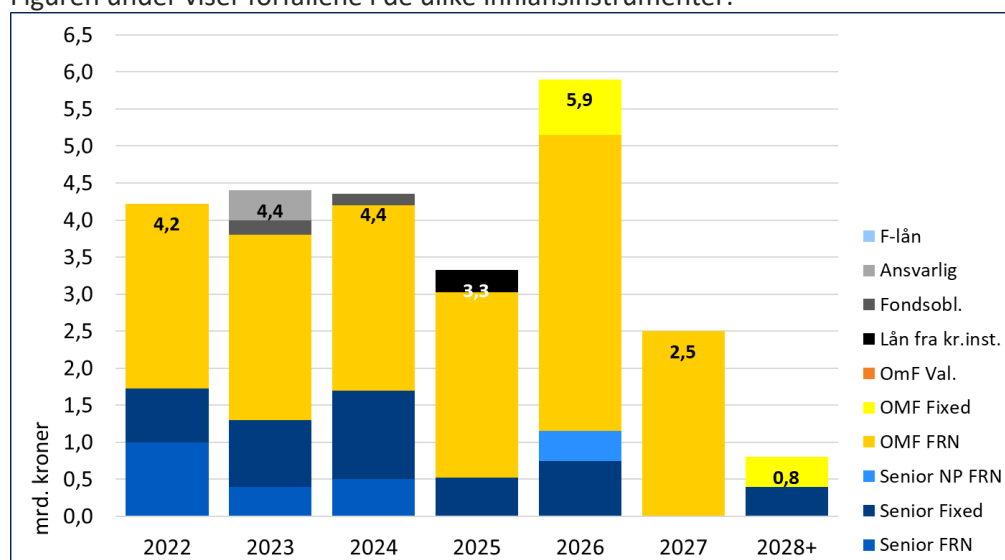
Basert på finansforetaksforskriften, CRR/CRD IV-forskriften samt anbefalinger på likviditetsområdet utarbeidet av Basel-komiteen og EBA har Finanstilsynet utarbeidet en modul for likviditetsrisiko. Finanstilsynets vurderinger baserer seg på to hovedelementer:

- Likviditetsbuffer
- Langsiktighet i finansieringen

Konsernet skal sørge for forsvarlig likviditetsstyring slik at foretaket til enhver tid har tilstrekkelig likvider til at det kan dekke sine forpliktelser ved forfall. Likviditetsrisiko styres og måles på konsernnivå. Likviditetsstyring i AS Financiering og Sparebanken Øst Boligkreditt AS er knyttet til banken gjennom trekkrettigheter.

Styrets risikotoleranse er at konsernet skal sørge for forsvarlig likviditetsstyring ved at foretaket til enhver tid har tilstrekkelig likvider til å tåle 12 måneder normal drift uten tilførsel av likviditet.

Figuren under viser forfallene i de ulike innlånsinstrumenter:

Figur 13 - Forfallsstruktur innlån fra markedet

9.1. Styringsmodeller for likviditetsrisiko

Prognoseverktøy

Utsagnskraftige prognosemodeller er sentrale i likviditetsplanleggingen. Finansavdelingen benytter prognosemodeller på likviditetsområdet, utviklet i samarbeid med Risikostyring. Banken benytter ulike modeller som styringsverktøy for likviditetsstyring på konsernnivå:

- *Intradag oppfølging av likviditet*
- *Langsiktig prognosemodell.*
- *NSFR og LCR-prognoser*
- *Scenarioanalyser og stresstesting, herunder omvendte stresstester*

Omvendte stresstester gir informasjon om grenseverdier og toleransenivåer, og benyttes også for å vurdere sensitivitet i modellen.

9.2. Likviditetsbuffer

CRR/CRD IV-forskriftens kapittel V stiller krav til at banken skal ha en likviditetsreserve som enten skal kunne avhendes eller benyttes som sikkerhet for låneopptak i Norges bank. Det er krav om at banker skal ha tilstrekkelig likvide eiendeler målt mot netto likviditetsutgang 30 dager frem i tid gitt en stresset situasjon i markedet. Denne bufferen måles ved LCR («Liquidity Coverage Ratio»), og det er definert rammer for likviditetsstyringen basert på denne. I den reviderte kapitalkravsforordningen CRR2 stilles det også et generelt krav til at foretakene skal ha stabil og langsiktig finansiering (Net Stable Funding Ratio - NSFR) på 100 prosent. Det er foreløpig ikke stilt et konkret minimumskrav i dagens norske regelverk, men banken rapporterer løpende status for NSFR og har etablert interne rammer og måltall.

Indikator (lovkrav)	Q4 2021	Q3 2021	Q2 2021	Q1 2021	Q4 2020
LCR konsern (>100 %)	249,7 %	193,2 %	214,3 %	254,3 %	266,9 %
LCR morbank (>100 %)	231,8 %	181,1 %	200,9 %	171,6 %	186,1 %
NSFR konsern	122,3 %	120,0 %	121,1 %	121,4 %	120,4 %
NSFR morbank	129,7 %	122,0 %	128,0 %	127,9 %	133,8 %

Figur 14 - Utvikling i LCR og NSFR

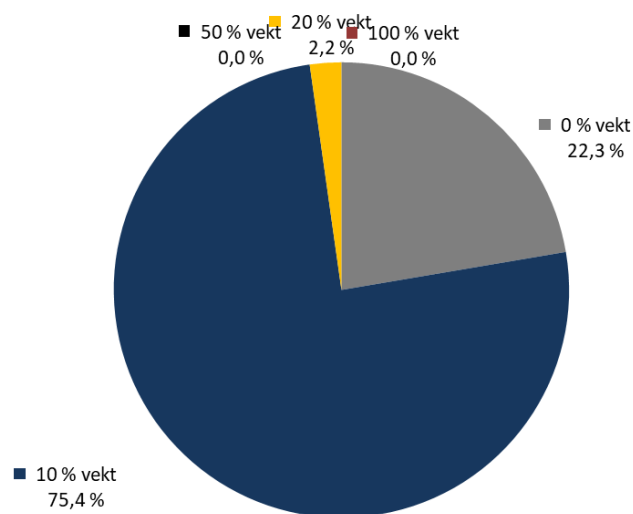
I tabellen under vises sammensetningen av likviditetsporteføljen etter ratingklasse for de ulike eksponeringene. I tillegg vises fordelingen på regulatorisk vekt:

Tabell 16 - Fordeling av likviditetsportefølje på ratingklasse

Rating 31.12.21	Bokført verdi inkl. renter	Bokført verdi	Risiko- vektet balanse	Rating 31.12.20	Bokført verdi inkl. renter	Bokført verdi	Risiko- vektet balanse
AAA	6.533	6.523	538	AAA	5.989	5.982	492
AA	665	663	36	AA	744	741	90
A	0	0	0	A	0	0	0
BBB	0	0	0	BBB	57	57	57
BB	0	0	0	BB	0	0	0
Lavere	0	0	0	Lavere	0	0	0
Totalt	7.199	7.187	575	Totalt	6.790	6.780	639

Det er nesten utelukkende investment grade i porteføljen, og andelen AAA/AA har økt fra 77 til 94 % siste år.

Figur 15 - Likviditetsportefølje fordelt på risikovekt

Vektet etter beregningsgrunnlag er snitt risikovekt gått ned fra 9,4 til 8,0 % fra 31.12.2020 til 31.12.2021.

Tilsynsmyndighetene legger vekt på institusjonenes muligheter til å utstede obligasjoner med fortrinnsrett. Dersom institusjonen har store reserver i form av boliglån som tilfredsstiller kravene i OmF-foretakets sikkerhetsmasse vil institusjonens refinansieringsevne være betydelig bedre enn om alle tilgjengelige boliglån er båndlagt allerede. Banken beregner hvor mye reserver som er tilgjengelig etter scenarioer med boligprisfall og økt mislighold for å få innsikt i sensitiviteten i sikkerhetsmassen. Ved et boligprisfall må institusjonene først sørge for å fylle opp sikkerhetsmassen slik at verdien av denne overstiger det høyeste av lovkravet og eventuelt andre avtalte krav.

10. Operasjonell risiko

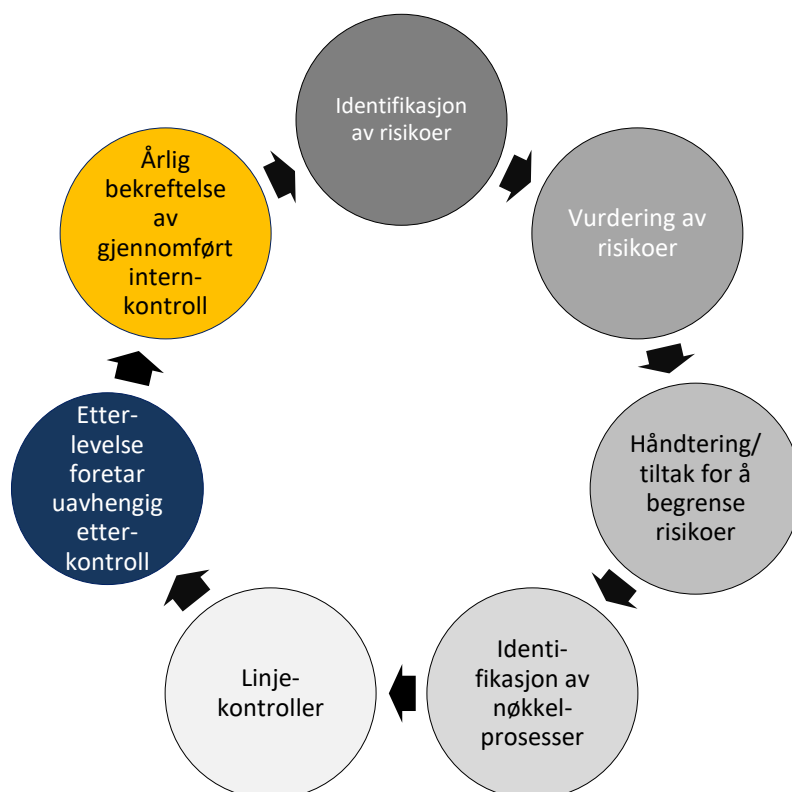
10.1. Styring og kontroll av operasjonell risiko

Styring og kontroll av operasjonell risiko ivaretas gjennom «*Strategi for helhetlig risikostyring*». Strategien er nærmere beskrevet i kapittel 6. Strategien vedtas av styret og evalueres minst en gang årlig. Strategien definerer klart hvem som har ansvar for etablering og gjennomføringen av internkontrollen. Den operasjonelle risikoen søkes holdt på et lavt nivå. Risikotoleransen for operasjonell risiko er tilordnet Finanstilsynets hendelseskategorier, gradert i nulltoleranse, lav og moderat risiko.

Etiske retningslinjer er vedtatt og skal i henhold til instruks gjennomgå med alle ansatte minst en gang årlig. Slik gjennomgang skal bekreftes av lederne i forbindelse med årlig bekreftelse av gjennomført internkontroll.

Det er etablert en klar **organisasjonsstruktur** med klare ansvarslinjer. Nødvendig arbeidsdeling er innført som en del av internkontrollen. Det er etablert **uavhengige kontrollfunksjoner** med ansvar for internrevisjon, risikostyring og etterlevelse.

Det er implementert en modell for å identifisere og styre operasjonell risiko i avdelingene og i banken/konsernet som helhet. Den baserer seg på kontinuerlig oppdatering av operasjonell risiko med kvartalsvis rapportering til ledelse og styret. Dette blir registrert i et felles risikoregister inndelt etter kategorier. Risikonivå blir vurdert etter fastsatt skala (semi-kvantitativ metode). Samme modell benyttes ved identifisering og styring av prosjekt- og produktrisikoen. Modellen under viser de enkelte elementer som inngår i styring av operasjonell risiko, der nøkkelprosessgjennomgang er et av elementene.

Figur 16 - Styring og kontroll av operasjonell risiko

Compliancerisiko er risiko for at virksomhetens drift forårsaker brudd med regulatoriske krav (herunder lover og forskrifter), og er å betrakte som en operasjonell risiko. Slike brudd kan medføre tap av inntjening og kapital, erstatningskrav, omdømmetap, og derfor tap av kunder og forretningsvolum. Det kan også føre til offentlige sanksjoner i form av bøter, og i verste fall tap av konsesjon. Avdeling **Etterlevelse** skal ha en aktiv rolle og være pådriver i konsernets arbeid med compliancerisiko, og gjør jevnlig kontroll for å sikre at konsernet løpende evaluerer og rapporterer etterlevelse av regulatoriske og interne krav.

Risikoregisteret benyttes som grunnlag for årlig gjennomgang av alle arbeidsprosesser i virksomheten, hvor tilhørende risikoer identifiseres/oppdateres og nødvendige tiltak for å eliminere/reducere åpne risikoer blir definert. Gjennomgangen starter på avdelingsnivå og evalueres på ledernivå. Dette kalles i Sparebanken Øst for «**Nøkkelprosessgjennomgang**». Tiltak kan være arbeidsdeling, etablering av rutiner og linjekontroller mv. Lederne må årlig bekrefte at de har gjennomført internkontrollen, herunder gjennomført tiltak som definert i nøkkelprosessgjennomgangen.

Det er fastsatt interne retningslinjer for **utkontraktering**, og en komplett liste over slike avtaler ajourføres løpende. Det er utarbeidet skriftlige avtaler som sikrer innsyn, kontroll og revisjon.

Det er etablert en **hendelsesdatabase** som viser hendelser med evt. tap fordelt på finanstilsynets tapshendelseskategorier. Hendelser med evt. oppfølgingstiltak rapporteres til styret hver måned. Hendelsene blir systematisk vurdert i flere ledd i vår styring av operasjonell risiko, blant annet ved nøkkelprosessgjennomgang, for å få bedre innsikt i arbeidsprosesser og avdekke eventuelle manglende risikoidentifiseringer.

På **IKT-området** er det etablert egne styringssystemer i henhold til IKT-forskriften basert bl.a. på ROS-analyser og COBIT-analyser. Det er utarbeidet kontinuitets- og beredskapsplaner på området samt rutiner for drift, utvikling, anskaffelse og drift samt avviks- og endringshåndtering i tillegg til rutiner for utkontraktering.

Cyber-risk er risiko for elektroniske angrep som følge av bruk /utnyttelse av svakheter i teknologiske løsninger. Sparebanken Øst baserer sin vurdering av risiko for elektroniske angrep mot banken eller bankens kunder basert på trusselbildet som Nordic Financial CERT redegjør for hvert kvartal. I tråd med global utvikling er det også observert en økende trend i antall eksterne hendelser knyttet til cyber-risk i 2021, men bankens totalvurdering er at risikoen er under kontroll. Det er etablert et sikkerhetskulturprogram som inkluderer opplæring og øvelser. Det gjennomføres penetrasjonstester mot egen infrastruktur og evt. tiltak iverksettes med bakgrunn i resultatene av testene. Det er etablert samarbeid med eksternt sikkerhetsselskap for å styrke tilgangen på kompetanse og ressurser for cybersikkerhetsområdet i banken.

10.2. Tiltak mot hvitvasking og terrorfinansiering

Hvitvasking, terrorfinansiering og organisert kriminalitet er et omfattende problem som det er viktig å beskytte økonomien og samfunnet mot, og det er derfor en viktig samfunnsoppgave å forebygge dette. Som bank skal vi hindre at våre systemer misbrukes til slike formål. Hvitvasking og terrorfinansiering kan også skade bankens integritet, stabilitet og omdømme.

Hvitvaskingsloven har som formål å forebygge og avdekke hvitvasking og terrorfinansiering. Loven forutsetter at banken baserer sitt arbeid mot hvitvasking og terrorfinansiering på en virksomhetsinnrettet risikovurdering, hvor risikoen for hvitvasking og terrorfinansiering knyttet til virksomheten er identifisert og vurdert. Banken har utarbeidet en slik risikovurdering som benyttes som utgangspunkt for bankens arbeid mot hvitvasking og terrorfinansiering.

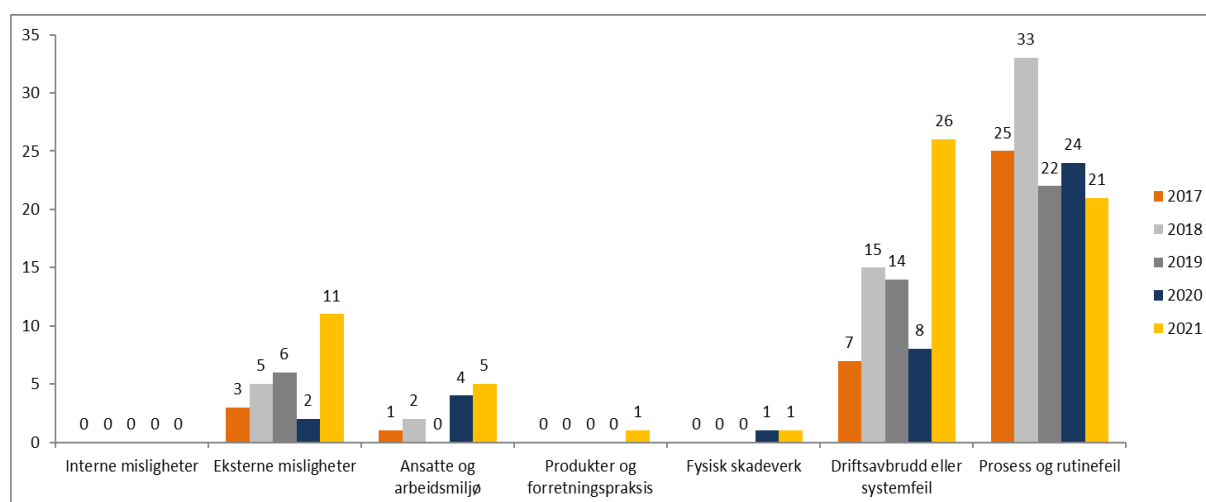
Hvitvaskingsloven stiller som et viktig prinsipp at bankene skal kjenne sine kunder og deres virksomhet. Videre skal banker gjennomføre risikobaserte kundetiltak, undersøke forhold som kan indikere hvitvasking og terrorfinansiering og rapportere til Økokrim dersom undersøkelsene ikke avkrefter mistanken om at forholdet kan ha tilknytning til utbytte av en straffbar handling. Sparebanken Øst har etablert rutiner og kontroller for å sikre at kravene i loven etterleves. Dette omfatter både kundetiltak ved etablering av kundeforhold, løpende kundetiltak og undersøkelser av mistenkelige transaksjoner. Det gjennomføres løpende overvåking av alle transaksjoner bankens kunder utfører. Mistenkelige transaksjoner meldes til Økokrim. I løpet av 2021 har banken innrapportert 61 slike saker til Økokrim.

Sparebanken Øst har en **sentral avdeling for antihvitvask (AHV)**, som har ansvar for den daglige oppfølgingen av bankens arbeid innenfor antihvitvask og terrorfinansiering, i tillegg til oppfølgingen som gjøres av ansatte i kundefront. AHV-avdelingens ansvar inkluderer blant annet i samarbeid med kunderettede avdelinger å oppdatere bankens virksomhetsinnrettede risikovurdering og risikoscoreing av kunder. Avdelingen ajourholder også interne instruksjer i tråd med gjeldende regelverk. AHV-avdelingen påser at banken har IT-systemer knyttet til kontroll mv. av hvitvasking og terrorfinansiering og følger opp at funksjonaliteten er i tråd med lov- og forskriftskrav. Avdelingen har også ansvar for den elektroniske transaksjonsovervåkingen, oppfølging av mistenkelige transaksjoner og rapportering til Økokrim. Det er utnevnt **antihvitvaskingsansvarlig** i banken, se også kapittel 6.3.

AHV-avdelingen gjennomfører jevnlig intern opplæring av ansatte i kundeoppløsning i lovverk og internt regelverk. Videre gjennomføres det obligatorisk e-læring for alle ansatte om tiltak mot hvitvasking og terrorfinansiering. Det foreligger en spesifikk og detaljert opplæringsplan som hensyntar de ansattes roller.

10.3. Utvikling operasjonelle hendelser og tap

Ansatte og ledere i banken har et bevisst forhold til operasjonelle hendelser i egen avdeling, og rapporterer hendelser fortløpende til avdeling Etterlevelse der hendelsene kategoriseres og registreres i bankens **hendelsesregister**. Hendelsesregisteret inkluderer hendelser fra selskapets datterselskaper. Oversikten viser antall hendelser siste 5 år fordelt på hendelseskategori.

Figur 17 - Utvikling hendelser

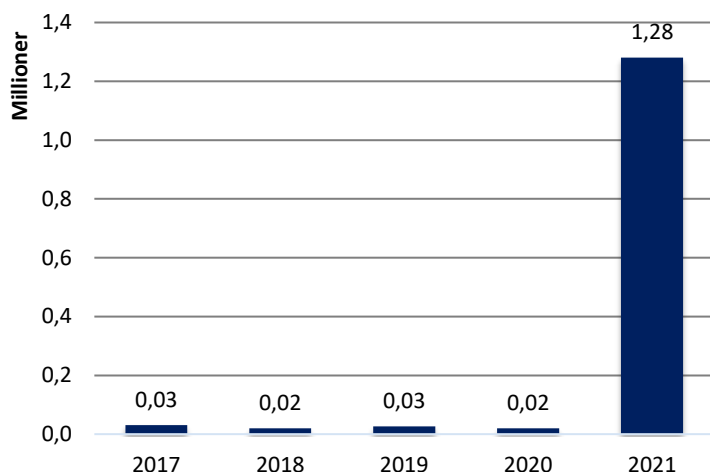
Det har ikke vært rapportert hendelser i kategorien «interne misligheter» de siste 5 årene i banken. Antall hendelser i kategoriene «Ansatte og arbeidsmiljø», «Produkter og forretningspraksis» og «Fysisk skadeverk» er stabilt på et lavt nivå. I kategorien «eksterne misligheter» har blant annet antall svindelforsøk knyttet til Bank-ID ført til en økning av antall innrapporterte hendelser sammenlignet med tidligere år. Dette er en trend vi forventer vil fortsette i 2022. Når det gjelder hendelser som er

knyttet til driftsavbrudd og systemfeil, har vi sett en merkbar økning i blant annet nedetid på flere av bankens systemer som leveres av bankens hovedsystemleverandør. Dette knytter seg særskilt til nettbank, mobilbank og bankens kundebehandlingssystem.

Det er ikke registrert vesentlig tap forbundet med løpende hendelser i 2021, men det ble tapsført tre beløp knyttet til BankID-svindel sommeren 2021 som følge av hendelser fra 2019 og 2020. Disse utgjorde 1,28 mill. kroner til sammen og utgjorde 99,9 % av bankens konstaterte tap i tilknytning til operasjonelle hendelser i 2021.

Det er ikke observert hendelser knyttet direkte til pandemien ut over sykefravær hos ansatte.

Figur 18 - Utvikling i operasjonelle tap

Kapitalkravet for operasjonell risiko er beregnet i basismetoden, basert på 15 prosent av gjennomsnittlig inntekt de tre siste år. Ved årsslutt 2021 utgjør beregningsgrunnlaget 1.454 mill. kr, mot 1.443 mill. kr året før. Dette gir et kapitalkrav på 116 mill. kr, tilnærmet likt som for året før.

11. Bærekraftsrisiko

Sparebanken Øst har helt siden 1843 vært med på å bygge lokalsamfunnet. Å integrere bærekraft i bankens virksomhet er derfor en naturlig videreutvikling av bankens samfunnsrolle. Som en regional sparebank har vi et ansvar, gjennom våre handlinger og produkter, for å være en positiv drivkraft i samfunnet og støtte bærekraftig utvikling.

Sparebanken Øst har som mål å redusere klimagassutslipp fra egen virksomhet, fra våre kunder, leverandører og samarbeidspartnere. I tillegg til miljø- og klimaaspektet vektlegger Sparebanken Øst i stor grad også sosiale aspekter som mangfold, inkludering og arbeidsmiljø.

Ansvarlig selskapsstyring har vært og vil fortsatt være en sentral del av bankens virksomhet, blant annet knyttet til kampen mot hvitvasking og terrorfinansiering, individets rett til personvern og datasikkerhet. Vi forventer økte krav til bærekraft i vår virksomhet, fra myndigheter, kunder og samarbeidspartnere, i årene framover. Banken er opptatt av å ikke for raskt gripe til enkle løsninger eller tiltak som kan fremstå som «grønnvasking». Vi arbeider målrettet i takt med bransjemessig utvikling og regulatoriske krav og forventninger. Banken har startet kartlegging av klimarisiko knyttet til våre bedriftskunder. Vi har valgt prioriterte bærekraftsmål og definert hvilke næringer vi ikke ønsker å ha i vår portefølje. Videre er det lagt ned betydelige ressurser for å forhindre og redusere risikoen for hvitvasking og terrorfinansiering knyttet til kundenes bruk av bankens produkter og tjenester.

Sparebanken Øst rapporterer etter GRI-standarden (Global Reporting Initiative). Retningslinjer fra Oslo Børs/Euronext for ESG-rapportering henviser til denne standarden. Rapporteringen er utarbeidet på best mulig måte ut ifra forutsetningene som gjelder for Sparebanken Øst. Det kan være områder i rapporten som ikke fullt ut oppfyller alle kravene fra GRI-standarden per i dag. Bankens bærekraftsrapportering vil derfor være under utvikling fremover. Konsernets arbeid med bærekraft og samfunnsansvar er beskrevet i detalj i årsrapporten for 2021, se side 18-37.

Sparebanken Øst opplever spørsmål knyttet til bærekraft og klimarisiko fra blant andre investorer, finanstilsyn, ratingbyråer og långivere. Sparebanken Øst ser på bærekraft- og klimarisiko som finansiell risiko, i tillegg til den risikoen som er knyttet opp mot klimaendringer og oppnåelsen av klimamålene. På bakgrunn av dette har Sparebanken Øst startet arbeidet med å kartlegge klimarisikoen som banken er eksponert mot. Banken erkjenner at dette er et komplisert område, og det vil ta tid før det er fullt ut integrert i bankens risikohåndtering. Blant annet skaper mangelen på data og standardisering utfordringer i dette arbeidet.

Hva er klimarisiko

Klimarisiko er risikoen knyttet til finansielle tap på bakgrunn av klimarelaterte hendelser eller som et resultat av samfunnets ending mot en lavkarbonsamfunn og deles ofte opp i tre typer risikoer:

- **Fysisk klimarisiko:** Risikoen for finansielle tap på bakgrunn av klimarelaterte hendelser som flom, havnivåstigning, tørke, skred og ekstremvær.
- **Overgangsrisiko:** Risikoen for finansielle tap på bakgrunn av at selskapene ikke klarer endringer i reguleringer, kundedadferd eller teknologi på veien mot et lavkarbonsamfunn.
- **Ansvarsrisiko:** Risikoen for å måtte betale erstatning på bakgrunn av beslutninger eller mangel på beslutninger som har påført ander tap på bakgrunn av klimarelaterte hendelser som bedriften kan ha bidratt til.

Klima og miljørisiko i porteføljen

Sparebanken Øst støtter anbefalingene fra Task-Force on Climate-related Financial Disclosures (TCFD) og arbeider for å inkludere dette rammeverket i bankens arbeid og rapportering rundt klimarisiko. I 2021 har Bærekraft vært en del av diskusjonene i bankens styre og ble tydeligere enn tidligere integrert i bankens strategi. Sparebanken Øst har som mål at bærekraft skal integreres inn i bankens interne risikorapportering i løpet av 2022.

Fra november 2020 har banken kartlagt miljørisikoen ved nye kredittsaker i bedriftsmarkedet ved hjelp av et spørreskjema. Denne vurderingen medfører at kunden får en score på en rekke miljø- og bærekraftskriterier. Banken vekter kriteriene slik at totalscoren gir banken en indikasjon på hvor moden kunden er med tanke på å møte de bærekrafts- og miljøutfordringene samfunnet står ovenfor. Banken besluttet i 2021 å integrere kartleggingen av miljørisiko og klimarisiko enda tettere i kredittsystemet, noe som vil bli gjennomført i løpet av 2022.

Eiendom er den næringen Sparebanken Øst har størst eksponering mot. Banken startet i 2021 kartlegging av overgangsrisiko og fysisk klimarisiko i bedriftsporteføljen, og dette arbeidet vil fortsette i 2022. Ved alle nye større engasjementer eller engasjement fornyelser vil eiendommer bli kartlagt med tanke på klimarisiko. Fysisk klimarisiko kartlegges på bakgrunn av NVE sine faresonekart, som har god dekning innenfor bankens kjerneområdet. Overgangsrisiko kartlegges foreløpig ved innhenting av energimerket, samt spørsmål rundt hvordan bedriftene er forberedt på overgangen. Banken har takket nei til større engasjementer på bakgrunn av fysisk klimarisiko og vil i 2022 arbeide med hvordan klima og miljørisiko skal påvirke kredittprosessen og prisingen på et generelt grunnlag til våre kunder. Banken vil også starte kartleggingen av boligmassen som ligger i privatmarkedet.

For å gi insentiver til å bygge mer energieffektive boliger, eller gjennomføre energiltak, har banken et grønt boliglån for privatkunder. Innenfor bedriftsmarkedet kartlegger vi blant annet energieffektiviteten til næringsbygg, og tar det med i totalvurderingen i kredittprosessen. Banken tilbyr også grønne billån gjennom datterselskapet AS Financiering.

Ingen direkteeksponering mot olje og gass

Historisk sett har Sparebanken Øst hatt liten eksponering mot karbonintensive næringer, og banken har heller ikke noen slik eksponering i dagens portefølje. Likevel har vi valgt å publisere bankens holdninger til spesielt utsatte sektorer og publisert ekskluderte næringer på våre hjemmesider. Blant annet ønsker vi ikke å finansiere direkte produksjonsselskaper innenfor klimasensitive næringer som kull, oljesand og skiferolje. Vi ønsker heller ikke finansiere selskaper som driver med produksjon av olje og gass i Arktis. Sparebanken Øst har heller ingen direkteeksponering mot shipping, fiskeoppdrett eller annen fiskerivirksomhet.

Utslipp

Sparebanken Øst har relativt beskjedne direkte utslipp av klimagasser. I 2021 ble det kjøpt opprinnelsesgaranti for all elektrisitet til våre kontorer. I tillegg benyttes fjernvarme som oppvarmingskilde til to kontorer. Mer detaljert informasjon om strømforbruk og direkte utslipp kan finnes i årsrapporten for 2021.

Bankens største påvirkning er de indirekte utslippene som kommer gjennom de aktivitetene og prosjektene som finansieres. Sparebanken Øst vil fremover arbeide med å kalkulere og estimere hvor stort utslipp som kommer fra utlånsboken. Dette arbeidet er komplisert da det er utfordrende å få tilgang på data for de enkelte objektene, og det er heller ingen standard for hvilke faktorer som skal benyttes i beregningene.

12. Styring og kontroll av andre risikoer

Forsikringsrisiko

Dette er risiko knyttet opp til eierskap i forsikringsselskaper. Vår eierandel i Frende blir ikke konsolidert i Sparebanken Øst. Risiko knyttet til eierskapet i Frende knyttes til eierrisiko og følges opp som sådan. Konsernets adm. dir. representerer banken i Frendes styre.

Pensjonsrisiko

Dette er risiko knyttet til bankens fremtidige pensjonsforpliktelser. Det gjennomføres sensitivitetstester årlig for å anslå effekten av endringer i diskonteringsrente, årlig lønnsvekst og årlig regulering av pensjoner.

Forretningsrisiko/strategisk risiko

Strategisk risiko er risikoen av de valgte forretningsstrategier. Styring av strategisk risiko følger indirekte gjennom evaluering av styring og kontroll knyttet til de øvrige risikoområdene.

Systemrisiko

Dette er risiko for at banken vil være særlig utsatt for systemrisiko eller om banken bidrar til systemrisiko. På bakgrunn av bankens størrelse og kompleksitet antas systemrisiko å være svært lav.

Risiko knyttet til overdreven gjeldsoppbygging

Dette anses primært å være en risiko knyttet til IRB-bankene hvor lav risikovekting av balansen kan medføre lav egenkapitalandel. Banken måler kvartalsvis uvektet kjernekapitalandel, og rapporterer og følger opp endringer i denne.

Eierrisiko

Eierrisiko knyttet til bankens strategiske eierskap i andre selskaper styres og kontrolleres av bankens øverste ledelse. Det foreligger en egen eierstrategi for investeringer i datterselskaper vedtatt av styret i banken.

Omdømmerisiko

Omdømmerisiko er risiko forbundet med uetisk opptreden eller oppførsel internt eller eksternt. Negativ oppfatning om banken eller datterselskapene vil kunne spre seg til å påvirke kunder, myndigheter, investorer, motparter og risikoprising og likviditet i bankens utstedte finansielle instrumenter. Dette knyttes ofte til offensivt salg av kompliserte, sammensatte investeringsprodukter og generelt dårlig rådgivning overfor forbrukerne. Sparebanken Øst har som tidligere nevnt en enkel forretningsmodell med standard bankprodukter. Banken driver ikke med investeringsrådgivning. Bankens etiske regelverk gjennomgås årlig med alle ansatte. Omdømmerisiko styres indirekte gjennom evaluering av styring og kontroll knyttet til de ulike risikoområdene.

13. Godtgjørelse

13.1. Generelt

Styret har det overordnede ansvaret for håndtering av risikoer som er forbundet med variabel godtgjørelse. Styret er videre ansvarlig for å godkjenne og vedlikeholde retningslinjene for godtgjørelser. Styret skal videre godkjenne enhver materiell endring eller unntak fra retningslinjene, og vurdere å overvåke effektene av endringer og unntak i godtgjørelsespolitikken. Retningslinjene og rapport om lønn og annen godtgjørelse behandles i forstanderskapet.

Sparebanken Øst følger prinsippet om fastlønnssystem. Det foreligger en Bedriftsavtale utarbeidet i samarbeid mellom bankens ledelse og de tillitsvalgte. Her fremkommer følgende prinsipperklæring om bankens lønnspolitikk: «Partene er enige om at lønnspolitikken skal bidra til at banken kan rekruttere og beholde kvalifiserte medarbeidere slik at banken når sine mål og strategier. Systemet skal være fleksibelt og forutsigbart, og motivere til relevant kompetanseutvikling blant de ansatte. Det skal betales lik lønn for arbeid av lik verdi, og lønnspolitikken skal ivareta både faglige og ledelsesmessige karriereveier.»

Fastlønnen utgjør hovedinntekten til alle ansatte i Sparebanken Øst. Det som gis som godtgjørelse utover lønn, utgjør derfor en liten del av den ansattes inntekt. I tillegg til fastlønn tar alle ansatte del i en styrevedtatt ordning om overskuddsdeling, basert på vekst og resultat i konsernet.

Det gis ikke bonuser utover overskuddsdelingen og det gis ikke godtgjørelser i form av opsjoner, tildeling av aksjer/egenkapitalbevis, tegningsretter eller andre former for godtgjørelse knyttet til aksjer/egenkapitalbevis eller utvikling av aksje-/egenkapital kurser i selskapet eller konsernet.

For adm. dir., viseadm. dir. og bankens direktører (toppledergruppen) er det fastsatt i loven at den variabel godtgjørelse ikke kan utgjøre mer enn den faste godtgjørelsen. Adm. dir., viseadm. dir. og bankens direktører følger Bedriftsavtalens prinsipper om fastlønn. Det ytes kun naturalytelser i form av firmabil, fri avis, telefon og lignende.

13.2. Godtgjørelsesutvalg

Det er etablert et godtgjørelsesutvalg. Utvalget skal vurdere om godtgjørelsespolitikken i Sparebanken Øst og datterselskaper er passende, herunder påse at retningslinjer for godtgjørelse følges og etterleves. Her kan utvalget innhente innspill og vurderinger fra bankens kontrollfunksjoner. Godtgjørelsesutvalget skal bestå av 4 medlemmer hvorav ett av medlemmene skal være ansattes representant.

Utvalget har følgende hovedoppgaver:

- Forberede for styret retningslinjer for, og saker om, godtgjørelse til ledende ansatte
- Fastsette og sørge for at foretaket til enhver tid har og praktiserer retningslinjer og rammer for en godtgjørelsesordning som skal gjelde for hele foretaket og datterselskaper, og som er i samsvar med forskriften om godtgjørelsesordninger i finansforetak. Minst en gang i året skal godtgjørelsesutvalget utarbeide en rapport til bankens styre, med godtgjørelsesutvalgets vurdering av bankens etterlevelse på området, samt en oversikt over utvalgets arbeid gjennom året. Det er ikke gjort endringer i prinsippene for godtgjørelse i 2021.

13.3. Styret og tillitsvalgte

Godtgjørelse til styret, forstanderskapet og valgkomiteen fastsettes av forstanderskapet. Godtgjørelsen er søkt tilpasset den arbeidsmengde og det ansvar som påhviler de tillitsvalgte og er opplyst i notene til årsregnskapet. Honoraret er uavhengig av sparebankens resultater og utgjør et bestemt beløp. Det er ingen resultatbaserte eller variable godtgjørelser til sparebankens tillitsvalgte. Ingen av styrets medlemmer utenom ansattes representanter har i 2019 utført andre oppgaver for sparebanken enn styrevervet.

13.4. Ledende ansatte

I henhold til gjeldende lovverk, finansforetaksloven § 15-1 til 15-6, fastsetter styret nødvendige retningslinjer for ledende ansattes godtgjørelser. Styret fastsetter godtgjørelsen til administrerende direktør. Administrerende direktør fastsetter godtgjørelsen til toppledergruppen. Det er ingen avtale om variabel godtgjørelse eller opsjons- eller bonusavtaler. Toppledelsen tar del i styrevedtatt ordning om overskuddsdeling. Styret kan beslutte å tildele administrerende direktør og viseadministrerende direktør engangstillegg. For adm. dir., viseadm. dir. og bankens direktører (toppledergruppen) er det fastsatt i loven at den variabel godtgjørelse ikke kan utgjøre mer enn den faste godtgjørelsen. Adm. dir., viseadm. dir. og bankens direktører følger Bedriftsavtalens prinsipper om fastlønn. Det ytes kun naturalitytelser i form av firmabil, fri avis, telefon og lignende.

13.5. Ansatte som tar betydelig risiko og ansatte i kontrollfunksjoner

For ansatte med arbeidsoppgaver av betydning for foretakets risikoeksponering og for ansatte med kontrollfunksjoner, skal godtgjørelsen være uavhengig av resultatet i det forretningsområdet de kontrollerer eller er eksponert mot.

Tabell 17 - REM1 Utbetalt godtgjørelse

			a	b
		Utbetalt godtgjørelse	Toppledelse	Ansatte som tar betydelig risiko
1	Fast avlønning	Antall ansatte	8	10
2		Total fast avlønning (3 + 5 + 7)	14,7	11,8
3		Herav kontanter	12,3	9,9
4		Herav: Utsatt betaling	0,0	0,0
5		Herav egenkapitalinstrumenter	0,0	0,0
6		Herav: Utsatt betaling	0,0	0,0
7		Herav: annet (pensjon)	2,5	1,9
8		Herav: Utsatt betaling	0,0	0,0
9	Variabel avlønning	Antall ansatte	8	10
10		Total variabel avlønning (11 + 13 + 15)	0,4	0,3
11		Herav kontanter	0,4	0,3
12		Herav: Utsatt betaling	0,0	0,0
13		Herav egenkapitalinstrumenter	0,0	0,0
14		Herav: Utsatt betaling	0,0	0,0
15		Herav: annet (pensjon)	0,0	0,0
16		Herav: Utsatt betaling	0,0	0,0
17	Total avlønning (2 + 10)		15,2	12,1

Tabell 18 - REM2 Spesiell godtgjørelse

Spesiell godtgjørelse	Garantert bonus		Sign-on-betaling		Sluttpakker	
	Antall ansatte	Totalt beløp	Antall ansatte	Totalt beløp	Antall ansatte	Totalt beløp
Toppledelse	0	0	0	0	0	0
Ansatte som tar betydelig risiko	0	0	0	0	0	0

Ytterligere detaljer om lønn finnes i note 29 i årsregnskapet.

14. Liste over figurer

Figur 1 - Utvikling beregningsgrunnlag.....	9
Figur 2 - Utvikling i rapportert kapitaldekning	11
Figur 3 - ICAAP-prosessen og samhandling	12
Figur 4 - Utvikling i langsiktige ratinger fra Moody's.....	15
Figur 5 - Konsernstruktur	17
Figur 6 - Administrativ organisasjonsstruktur	23
Figur 7 - Årshjul risikostyring	29
Figur 8 - Endring risikovektet beregningsgrunnlag siste år	33
Figur 9 - Utvikling brutto mislighold i % av brutto utlån (konsern)	34
Figur 10 - Utvikling volumvektet gjennomsnitt LTV boliglån	38
Figur 11 - Fordeling LTV boliglån konsern	38
Figur 12 - Styring av likviditetsrisiko.....	43
Figur 13 - Forfallsstruktur innlån fra markedet	44
Figur 14 - Utvikling i LCR og NSFR.....	45
Figur 15 - Likviditetsportefølje fordelt på risikovekt	46
Figur 16 - Styring og kontroll av operasjonell risiko	47
Figur 17 - Utvikling hendelser.....	49
Figur 18 - Utvikling i operasjonelle tap.....	50

15. Liste over tabeller

Tabell 1 - Metodebruk kapitalkrav	5
Tabell 2 - Kapitalkrav under pilar 1 på ulike tidspunkt oppsummert.....	7
Tabell 3 - Utvikling kapitaldekning konsern	8
Tabell 4 - Risikovektet beregningsgrunnlag konsern	9
Tabell 5 - Kapitaldekning konsern	10
Tabell 6 - Uvektet kjernekapitalandel konsern	10
Tabell 7 - Oversikt over godkjente ratingselskaper (ECAI) banken benytter	16
Tabell 8 - Kart over ECAI-rater mot kredittkvalitetstrinn (langsiktig rating)	16
Tabell 9 - EU LI3 Konsolideringsmetode kapitalkrav for de ulike foretak i konsernet	18
Tabell 10 - Spesifikasjon av kapitalkravet for finansielle selskaper og konsern.....	18
Tabell 11 - Fullt ut konsoliderte finansielle datterselskaper	19
Tabell 12 - Samlede kapitalkrav finansielle selskaper	20
Tabell 13 - Beregnet sensitivitet per tidsbånd ved 2 % parallell endring av rentekurven	40
Tabell 14 - IRRBB1 – Kvantitativ informasjon om renterisiko på bankboken	40
Tabell 15 - Beregnede effekter valutarisiko	41
Tabell 16 - Fordeling av likviditetsportefølje på ratingklasse.....	45
Tabell 17 - REM1 Utbetalt godtgjørelse	55
Tabell 18 - REM2 Spesiell godtgjørelse	56

16. Hovedtyper av ansvarlig kapital

Begrep benyttet	Kort beskrivelse (se forskrift om beregning av ansvarlig kapital for utfyllende informasjon)
Ren kjernekapital	Innbetalt og opptjent egenkapital
Kjernekapital	Ren kjernekapital pluss annen godkjent egenkapital (hybridkapital/fondsobligasjonskapital)
Innbetalt egenkapital	Omfatter innbetalt egenkapital inkl. overkursfond
Opptjent egenkapital	Samlede tilbakeholdte resultater over tid. Omfatter grunnfondet, utjevningsfond, gavefond og annen egenkapital. Utjevningsfondet kan benyttes til utbetaling av utbytte til egenkapitalbevisiere. Gavefondet kan benyttes til utdeling av midler til veldedige formål.
Hybridkapital, herunder fondsobligasjonskapital	Hybridkapital som kan inngå i kjernekapitalen, herunder fondsobligasjonskapital
Ansvarlig lånekapital	Lån med særlige betingelser (tilleggskapital)

17. Vedlegg

Se kvartalsvis vedlegg for oversikt og innhold i tabellene/malene tilknyttet rapporteringskravet beskrevet under punkt 3.4 «Pilar 3».

